

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Oude Zak 38

(Brugge, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2021D249
Mei 2021

NOTA

DEEL 1: RESULTATEN VAN HET VOORONDERZOEK MET
INGREEP IN DE BODEM

Voorafgaand:

- Verslag van resultaten bureauonderzoek (2021C327)
- Programma van maatregelen (2021C327)
- Melding prospectie met ingreep in de bodem (2021D249)

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Bart Bot, Elenora Vanbrabant

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert nv, Sint-Michiels-Brugge, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Administratieve gegevens	7
2	Aanleiding	9
3	Synthese van het bureauonderzoek 2021C327	10
3.1	Situering	10
3.2	Geplande werken	12
3.3	Historische en archeologische situering	14
3.3.1	Algemene historische situering.....	14
3.3.2	Historisch kaartmateriaal	20
3.3.3	Archeologische situering	23
4	Beschrijving van de onderzoeksopdracht	29
5	Werkwijze en strategie.....	30
5.1	Motivering onderzoeksstrategie.....	30
5.2	Organisatie van het onderzoek	34
5.3	Advies specialisten en wetenschappelijke advisering	34
5.4	Selectie bronnen	34
6	Resultaten van het proefputtenonderzoek	35
6.1	Overzicht van de proefputten	35
6.2	Aardkundige opbouw/stratigrafie	37
6.3	Assesment sporen	42
6.4	Assesment vondsten	45
6.5	Assesment stalen.....	47
6.6	Assesment conservatie	47
6.7	Datering en interpretatie	47
6.8	Beantwoording van de onderzoeksvragen	50
7	Samenvatting	51
8	Bibliografie.....	52
9	Bijlagen.....	57
9.1	Plannenlijst	57
9.2	Sporenlijst.....	57
9.3	Vondstenlijst.....	57
9.4	Monsterlijst.....	57
9.5	Fotolijst	58

FIGURENLIJST

Figuur 1. Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: overgenomen uit bureaustudie 2021C327).	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: overgenomen uit bureaustudie 2021C327)	8
Figuur 3 Beslissingsboom stedenbouwkundige handelingen (deel 2). (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed)	9
Figuur 4 Historische stadskern van Deinze (blauw) met aanduiding van het plangebied (rood). (bron: Historische stadskern van Deinze Inventaris Onroerend Erfgoed)	10
Figuur 5 Het projectgebied geprojecteerd op de orthofoto uit 2020. (bron: overgenomen uit bureaustudie 2021C327)	11
Figuur 6 Projectgebied weergegeven op het digitaal hoogtemodel met aanduiding van de waterlopen. (bron: overgenomen uit bureaustudie 2021C327)	11
Figuur 7 Het plangebied geprojecteerd op de quartair geologische kaart. (bron: overgenomen uit bureaustudie 2021C327)	12
Figuur 8: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 9: Inplantingsplan (bron: opdrachtgever).	13
Figuur 10: Reconstructiekaart van het Brugge van Galbert in het begin van de 12 ^{de} eeuw, met aanduiding van het projectgebied (HILLEWAERT E.A. 2011, 152)	19
Figuur 11: Situering van de eerste en tweede stadsomwalling van Brugge, met aanduiding van het projectgebied (RYCKAERT 1991, 63.)	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de kaart van Marcus Gerards, 1562 (Bron: Kaartenhuis Brugge).	21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Sanderuskaart, 1640 (Bron: Kaartenhuis Brugge).	21
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt)	22
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt)	22
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).	23
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 met aanduiding van de CAI-polygonen (bron: overgenomen uit bureaustudie 2021C327)	24
Figuur 18 Proefputtenplan uit het programma van maatregelen van de bureaustudie. (bron: overgenomen uit bureaustudie 2021C327)	31

Figuur 19 Proefputtenplan op GRB-basiskaart.....	32
Figuur 20 proefputtenplan op de meest recente orthofoto. (bron: geopunt).....	33
Figuur 21 Zicht op het plangebied voor de start van het proefputtenonderzoek. (bron: erkend archeoloog)	34
Figuur 22 Aangelegde proefputten met maaiveldhoogtes (groen) en vlakhoogtes (rood), vlak 1. (bron: geopunt)	35
Figuur 23 Aangelegde proefputten met maaiveldhoogtes (groen) en vlakhoogtes (rood), vlak 2. (bron: geopunt)	36
Figuur 24 Proefput 1, vlak 1.	36
Figuur 25 Proefput 2.....	37
Figuur 26 Profiel 1 in proefput 2.	38
Figuur 27 Gedigitaliseerde tekening van profiel 1.	38
Figuur 28 Profiel 2 in proefput 1.	39
Figuur 29 Gedigitaliseerde tekening profiel 2.	40
Figuur 30 Boring 1.	40
Figuur 31 Grondplan met aanduiding van de aangelegde profielen.....	41
Figuur 32 Thematische kaart sporen vlak 1.....	42
Figuur 33 Thematische kaart sporen vlak 2.....	43
Figuur 34 Funderingen in proefput 1.....	44
Figuur 35 Proefput 2.....	44
Figuur 36 Gesplitste vondstenlijst.	45
Figuur 37 VNR. 3.	46
Figuur 38 Thematische kaart met vondstnummers.....	46
Figuur 39 Tabel met de datering van de sporen op basis van het aardewerk.	47
Figuur 40 Zicht op een deel van de brouwerij 'De Roos'. (bron: Brouwerij 'De Roos' van Joseph Floor (1889-1961) in Rozendal Erfgoed Brugge).....	48
Figuur 41 Zicht op de koer van de brouwerij. Ons onderzoeksgebied situeert zich links achteraan, net buiten beeld. (bron: Zicht op de koer van brouwerij 'De Roos' van de familie Floor in Rozendal/Groenestraat Erfgoed Brugge)	49

TABELLENLIJST

Tabel 1. Administratieve gegevens. De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	7
--	---

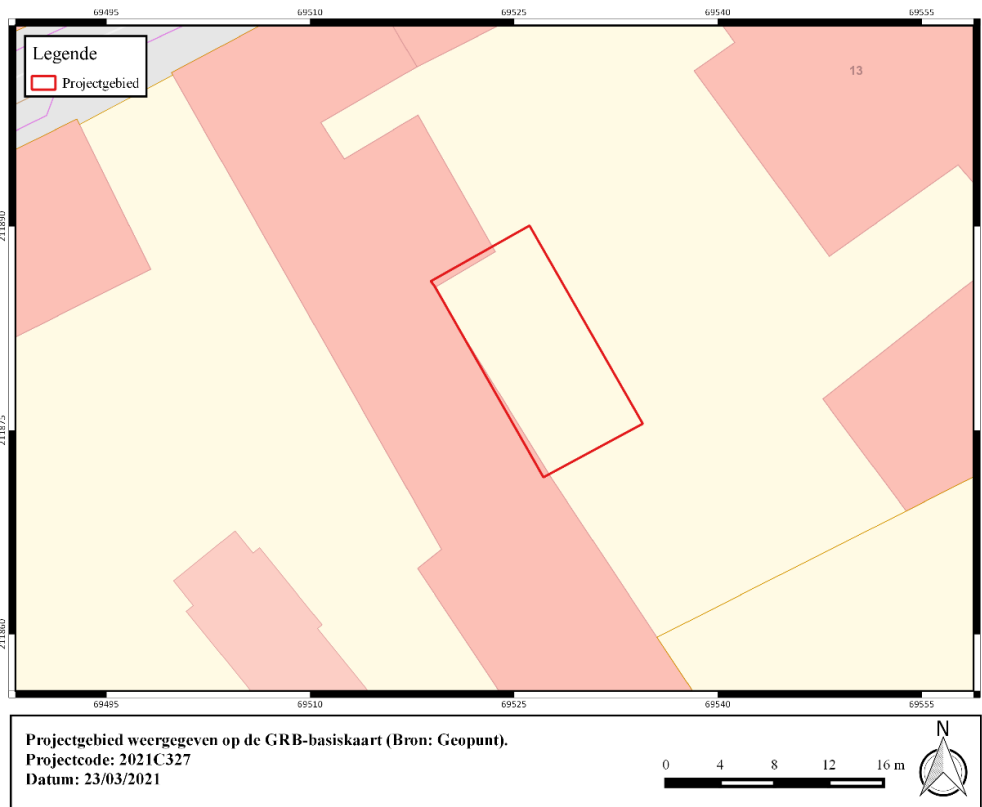

1 Administratieve gegevens

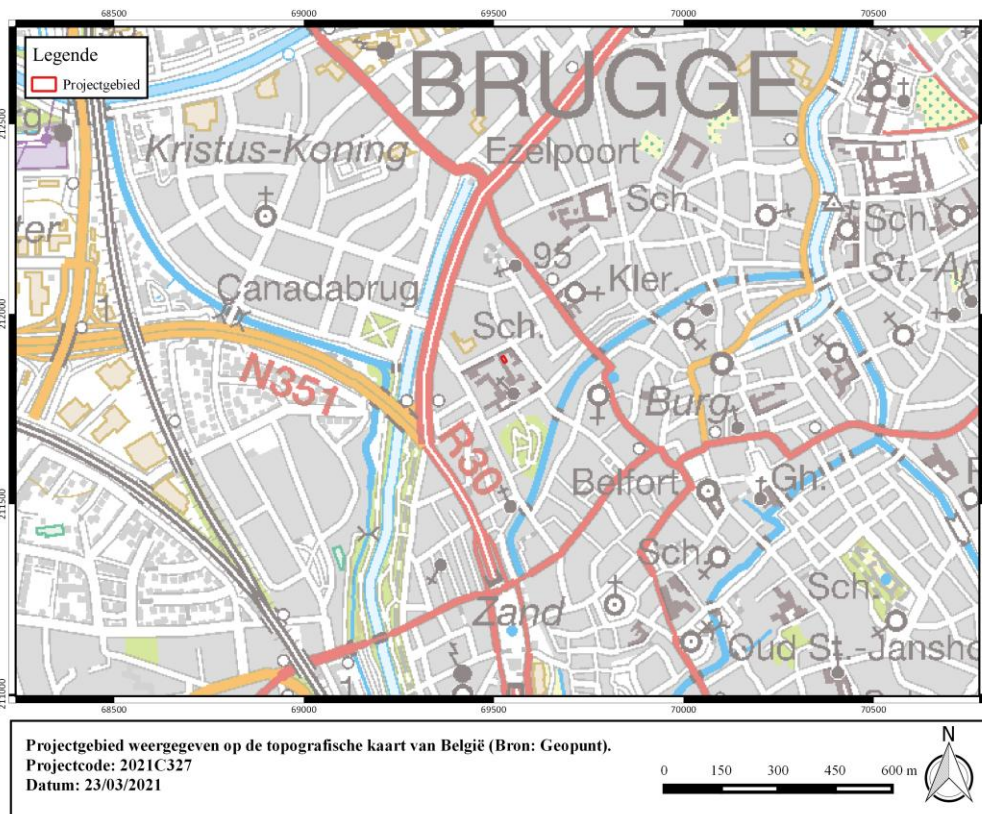
Tabel 1. Administratieve gegevens. De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Brugge
	Deelgemeente	/
	Postcode	8000
	Adres	Oude Zak 38 8000 Brugge
	Toponiem	Stationsstraat 7
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 69488$ $Y_{\min} = 211855$ $X_{\max} = 69558$ $Y_{\max} = 211904$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Brugge, Afdeling 4, Sectie D, nr. 145r Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Bart Bot (erkend archeoloog) Elenora Vanbrabant (archeoloog)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	Frederik Roelens (Raakvlak)	

Figuur 1. Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: overgenomen uit bureaustudie 2021C327).

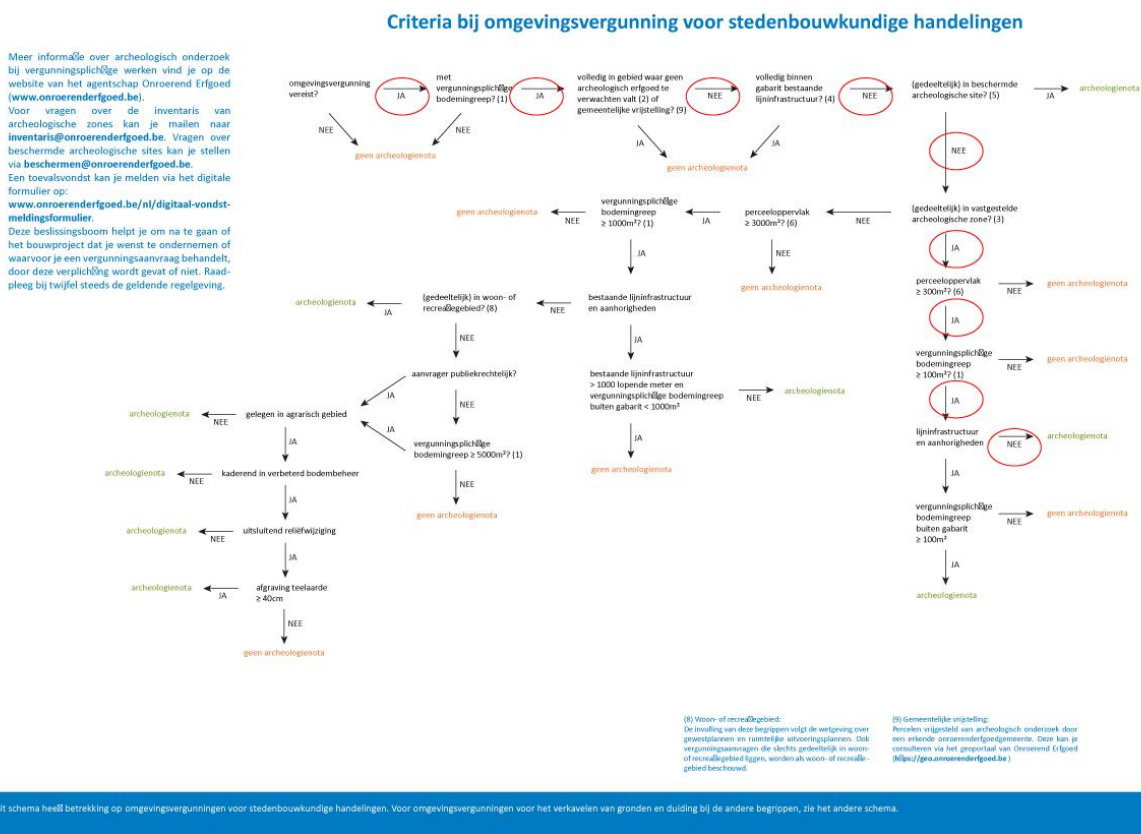

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: overgenomen uit bureaustudie 2021C327)

2 Aanleiding

Deze ‘nota verslag van het proefputtenonderzoek’ wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt. De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 138 m². Vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het plangebied is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Brugge¹. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt.

De archeologienota² bestond enkel uit een bureauonderzoek, in het programma van maatregelen was opgenomen dat er een prospectie met ingreep in de bodem diende uitgevoerd te worden in uitgesteld traject. In deze nota, opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog, worden de resultaten van deze prospectie beschreven.

Figuur 3 Beslissingsboom stedenbouwkundige handelingen (deel 2). (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed)

¹ [Historische stadskern van Brugge | Inventaris Onroerend Erfgoed](#) (geraadpleegd op 10/05/2021)

² [Vooronderzoek Brugge Oude Zak 38 | Archeologieportaal Onroerend Erfgoed](#)

Figuur 4 Historische stadskern van Deinze (blauw) met aanduiding van het plangebied (rood). (bron: [Historische stadskern van Deinze | Inventaris Onroerend Erfgoed](#))

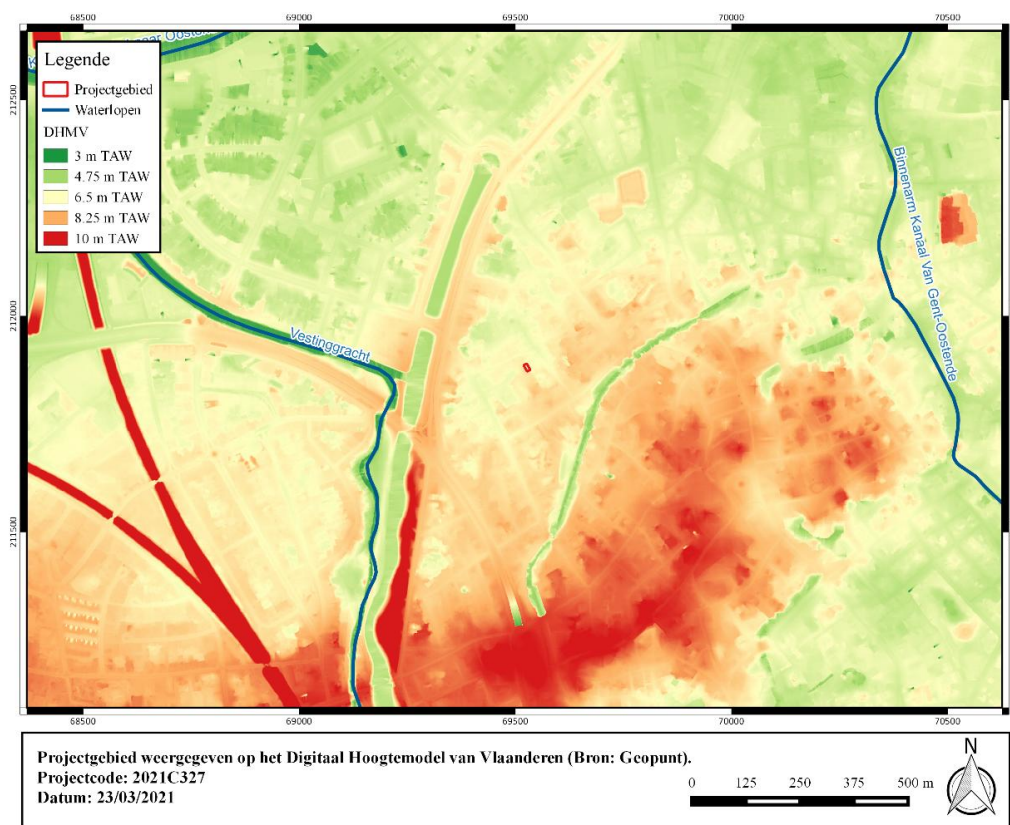
3 Synthese van het bureauonderzoek 2021C327

3.1 Situering

Het projectgebied is gelegen in Brugge, in de provincie West-Vlaanderen. Het plangebied sluit aan bij één van de vleugels van de school Maricolen, gelegen aan de straat Oude Zak. De stadskern van Brugge situeert zich ca. 550 meter ten zuidoosten. Het plangebied is gelegen op een zandrug ten westen van het alluvium van de Reie. Deze hoger gelegen zone moet aantrekkelijk geweest zijn voor jager-verzamelaars in de regio. Het lokaal hoogtemodel situeert het projectgebied op een hoogte van ca. 6.9 – 7.2 m TAW. Het terrein is dus relatief vlak.

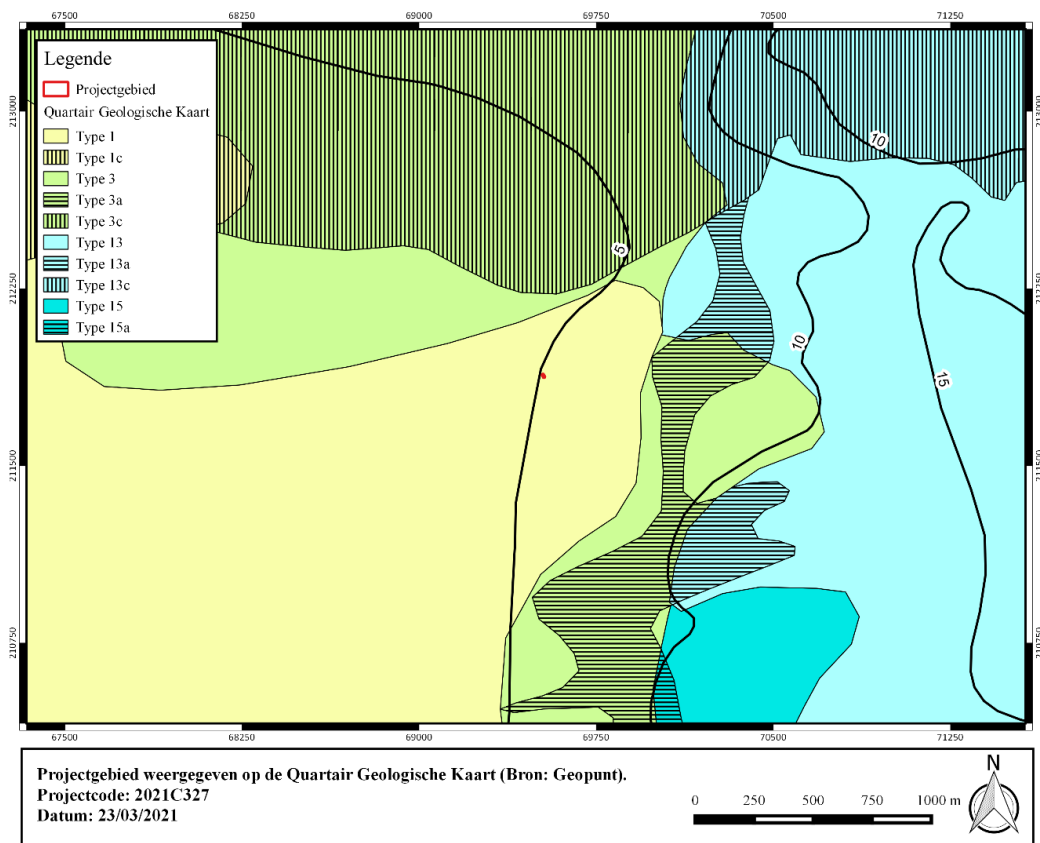

Figuur 5 Het projectgebied geprojecteerd op de orthofoto uit 2020. (bron: overgenomen uit bureaustudie 2021C327)

Figuur 6 Projectgebied weergegeven op het digitaal hoogtemodel met aanduiding van de waterlopen. (bron: overgenomen uit bureaustudie 2021C327)

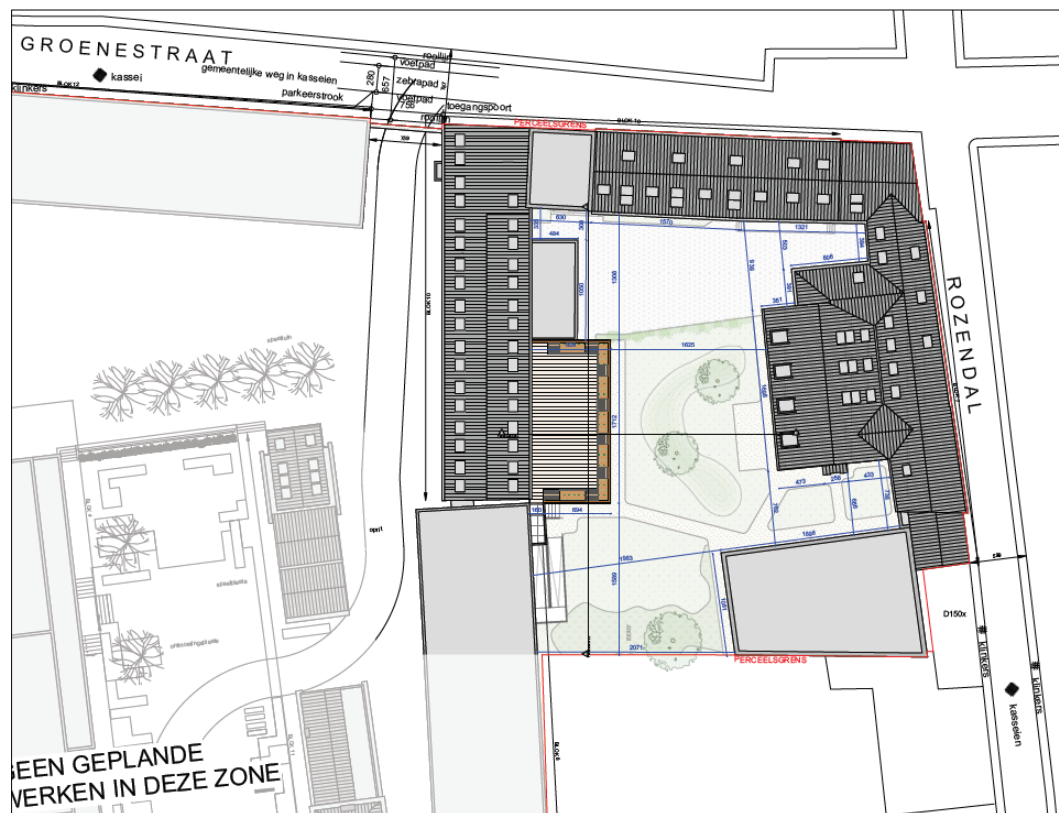
Figuur 7 Het plangebied geprojecteerd op de quartair geologische kaart. (bron: overgenomen uit bureaustudie 2021C327)

3.2 Geplande werken

De opdrachtgever plant de uitbreiding van een bestaand schoolgebouw met een nieuwe polyvalente ruimte. De nieuwbouw zal een oppervlakte hebben van ca. 138 m² en wordt gerealiseerd door middel van een vloerplaat (ca. 50 cm-mv) en sleuffunderingen tot vorstvrije diepte (ca. 90 cm-mv).

Figuur 8: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschaling, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

Figuur 9: Inplantingsplan (bron: opdrachtgever).

3.3 Historische en archeologische situering

3.3.1 Algemene historische situering

Dit overzicht is grotendeels gebaseerd op de recente publicatie *Op het Raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*³.

3.3.1.1.1 Prehistorie

De oudste sporen op het huidige grondgebied van Brugge dateren uit het einde van de oude steentijd, meer bepaald uit het Allerød (11.950 - 10.760 v.Chr.)⁴. Menselijke aanwezigheid (van het type Federmesser-cultuur) werd o.a. vastgesteld in Steenbrugge en Rijkevelde. Het gaat om een kleine groep jagers-verzamelaars die kortstondig verbleven op deze locaties.

De middensteentijd (ca. 10.000 - 5.000 v.Chr.) wordt gekenmerkt door een opwarming van het klimaat. Jagers-verzamelaars vestigen zich in deze periode op de hogere dekzandruggen, zoals bijvoorbeeld op de helling van de dekzandrug ten noorden van de Assebroekse Meersen en op de rug die de Meersen scheidt⁵.

De evolutie van jagers-verzamelaars naar sedentaire boeren, die zelf voedsel produceren en dieren domesticeren, vindt plaats rond ca. 5000 v.Chr. In de omgeving van Brugge ontbreken (voorlopig) sporen uit het vroege neolithicum⁶. Vondsten uit deze periode komen voor als residueel materiaal, m.a.w. oudere vondsten in jongere contexten. De gepolijste bijlen die de voorbije decennia op het grondgebied van Brugge aangetroffen zijn, zijn ruim te situeren in de midden of late nieuwe steentijd en het begin van de vroege bronstijd⁷. Bewoningssporen *in situ* werden bijvoorbeeld aangetroffen in Sint-Michiels (Brugge).

Enkele vondsten uit de binnenstad dateren uit het einde van de nieuwe steentijd (ca. 2000 v.Chr.). Een klokbeker en een vuursteenafslag werden aangetroffen op de rand van een natuurlijke depressie, opgevuld met veen. Deze situeerde zich ter hoogte van de Willemstraat⁸. Fragmenten van een tweede klokbeker werden aangetroffen ter hoogte van de Boeveriepoort⁹. Vermoedelijk leefde de klokbekercultuur in onze streken door tot ca. 1800 v.Chr.

Door de afnemende snelheid van de zeespiegelstijging is de volledige kustvlakte rond ca. 1000 v.Chr. geëvolueerd tot een veenlandschap. Het onderzoek van de voorbije decennia heeft heel wat informatie opgeleverd over de grafcultus uit de bronstijd. Op het grondgebied van Brugge zijn diverse voorbeelden van circulaire grafheuvels gekend. Nederzettingssporen uit deze periode daarentegen komen slechts zeer beperkt voor. Er kan verwezen worden naar sporen, aangetroffen in Sint-Andries (site Refuge en site Kosterijstraat)¹⁰.

Tijdens de ijzertijd, vanaf ca. 800 v.Chr. wordt de kustvlakte gekenmerkt door erosie en een sterke uitbreiding van het net van getijdengeulen. Zgn. La Tène-aardewerk werd aangetroffen

³ HILLEWAERT E.A. 2011.

⁴ VAN ACKER 1986, 96.

⁵ SOERS 1987, 33-35

⁶ HILLEWAERT E.A. 2011, 22.

⁷ HOLLEVOET & HILLEWAERT 1997/1998, 193.

⁸ DE WITTE 1992, 33-45.

⁹ HOLLEVOET E.A. 2011, 26.

¹⁰ HILLEWAERT 2003, 264.

bij werken aan een huizenblok tussen het Biskajerplein, de Wijnzakstraat en het Sint-Jansplein¹¹. Gelijkaardig aardewerk werd ook aangetroffen op de eerder vermelde site Refuge.

3.3.1.1.2 Romeinse periode

Gezien de locatie van het projectgebied in de historische binnenstad van Brugge, werd ervoor geopteerd om in dit overzicht enkel de belangrijkste Romeinse vondsten/vindplaatsen in het centrum van de stad te belichten.

Eerst en vooral dient gefocust te worden op het Romeinse wegennet en het verloop hiervan binnen de begrenzing van de binnenstad¹². Het is algemeen bekend dat de Steenstraat een aftakking is van de baan Cassel – Doornik. Deze weg vertrekt vanuit Steenvoorde en loopt over Poperinge en Werken (gem. Kortemark) tot Brugge. Hier sluit de weg ten westen van de Smedenpoort aan op de Zandstraat. Hoe de weg vanaf de Smedenpoort precies verloopt, blijft nog steeds onderwerp van vele discussies¹³. In elk geval zal de omgeving van de Zilverstraat doorkruist zijn, waarna de weg de huidige Markt dwarste en verder liep richting Burg. In deze zone moet zich een brug bevonden hebben, die de oversteek over de Reie mogelijk moest maken. Het verdere verloop is opnieuw onduidelijk. Mogelijk liep de weg ter hoogte van de Langestraat verder om het grondgebied Brugge via de Kruispoort te verlaten.

Hoewel de site Fort Lapin zich strikt genomen niet binnen de binnenstad bevindt, wordt het - gezien het belang van de nederzetting- toch kort vermeld¹⁴. Op het einde van de 19de eeuw werden n.a.v. de uitbouw van een nieuwe Brugse haven (het huidige Groot Handelsdok) verschillende Romeinse vondsten aangetroffen. De vele vondsten wijzen erop dat deze uitgestrekte site één van de belangrijkste sites uit de kuststreek was. In de onmiddellijke omgeving van deze site werden in de 19de eeuw ook restanten van Romeinse vaartuigen aangetroffen. Voor meer informatie kan verwezen worden naar *Een nieuwe kijk op de boot van Brugge*, gepubliceerd in *Op het Raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*¹⁵.

Ook in de binnenstad kwamen reeds op verschillende plaatsen Romeinse sporen aan het licht¹⁶. Wat deze vindplaatsen betreft, is het belangrijk om een onderscheid te maken tussen de locaties waar residueel materiaal of losse vondsten aangetroffen zijn en de locaties waar effectief sporen *in situ* aangetroffen zijn.

Wat de eerste categorie betreft, kan verwezen worden naar de volgende vindplaatsen: de Potterierei, de Snaggaardstraat, 't Zand, Zwijnstraat en Langerei 7¹⁷.

Wat de sites met *in situ* bewaarde sporen betreft, kan vooreerst verwezen worden naar de site Wulpenstraat¹⁸. Deze Romeinse bewoningskern situeert zich vermoedelijk langs dezelfde getijdengeul als de site Fort Lapin, maar dan wel op de andere oever. De geul moet deel uitgemaakt hebben van een netwerk dat de verbinding vormde tussen de Reie en de getijdengeulen die de zee en het achterland verbonden. Het is aan te nemen dat de Reie via

¹¹ HILLEWAERT 1995B, HILLEWAERT 1996.

¹² HOLLEVOET 2011A, 42-45.

¹³ Mogelijke tracés zijn via de Noordzandstraat en het Sint-Amandstraatje of over de Zuidzandstraat en de Steenstraat (RYCKAERT 1991, 23).

¹⁴ HOLLEVOET, 1991B, 46-50.

¹⁵ VLIJMAN 2011, 49.

¹⁶ HOLLEVOET 1991B, 51-52

¹⁷ Respectievelijk: JACOBS & VERHAEGHE 1980, 82. HILLEWAERT 1991C. HILLEWAERT 2000A, 161. HILLEWAERT 1991D.

¹⁸ HOLLEVOET 1991B, 52.

deze geul afwaterde in het overstromingsgebied. Vermoedelijk werd deze geul- of één van zijn vertakkingen- ook aangetroffen bij boringen langs de Verversdijk¹⁹.

Ook op de Brugse Burg worden sinds de jaren zestig van vorig eeuw vondsten uit de Romeinse tijd aangetroffen. De meeste vondsten die *in situ* voorkwamen, kwamen aan het licht bij de bouw van de *Holiday Inn Crowne Plaza*²⁰. De vondsten situeerden zich in de top van een veenlaag, die de opvulling vormde van een natuurlijke depressie. Deze depressie sloot duidelijk aan op de helling van de dekzandrug. Het is dan ook vrij waarschijnlijk dat het vondstmateriaal afkomstig is van een Romeinse nederzetting, die zich situeerde op de top van de dekzandrug.

Ter hoogte van de Zilverstraat werden verschillende sporen *in situ* aangetroffen, ingegraven in het dekzand²¹. Deze vondsten uit de 2de en 3de eeuw n. Chr. zijn interessant, rekening houdende met het feit dat de Zilverstraat zich vlakbij het veronderstelde tracé van de Zandstraat situeert. Vermoedelijk strekte de nederzetting zich verder uit in noordelijke richting. Mogelijk moeten de vondsten die aangetroffen zijn aan de overkant van de Zilverstraat, op de locatie van het vroegere cinemacomplex Kennedy, eveneens met deze nederzetting in verband gebracht worden²².

Het voorkomen van Romeinse sporen *in situ* lijkt ten oosten van de Reie beperkter. Hier kan verwezen worden naar de site Garenmarkt. Het aardewerk dat aangetroffen werd in een sterk organische opvullingslaag van een natte depressie, wijst op de aanwezigheid van een nederzetting in de onmiddellijke omgeving. Verdere gegevens m.b.t. deze bewoningskern ontbreken (voorlopig).

3.3.1.1.3 Vroege Middeleeuwen

Tijdens de Merovingische periode bevinden zich op het raakvlak van zandstreek en kustvlakte verscheidene nederzettingen. In de historische binnenstad daarentegen zijn slechts weinig Merovingische vindplaatsen bekend; in vele gevallen gaat het dan nog om sites waar vroegmiddeleeuwse vondsten voorkomen in jongere contexten. Voorbeelden hiervan zijn de site Zwijnstraat en de Burg²³. Wat de Burg-site betreft, dient wel een mogelijk laat-Merovingisch/vroeg-Karolingisch haardje in de hoek van het Oude Gerechtsgebouw en de Griffie vermeld te worden²⁴. Wat de *in situ* vondsten in de historische stadskern betreft, kan verwezen worden naar de site Sint-Jansstraat²⁵.

Het gebied, waaruit het latere Brugge zou ontstaan, maakte tijdens de vroege middeleeuwen deel uit van tenminste 2 verschillende administratieve eenheden, nl. de *pagus Flandrensis* en de *pagus Rodanensis*²⁶. Volgens de hypothese van J. Noterdaeme ontstond het latere Brugge op de grens van twee uitgestrekte oerparochies die deel uitmaakten van die administratieve districten, nl. Snellegem (*pagus Flandrensis*) en Sijsele (*pagus Rodanensis*)²⁷. Volgens deze hypothese functioneerde de Reie als grens van beide parochies. De Sint-Salvatorskerk en de O.L.V.-kerk zouden elk aan de uiterste rand van de moederparochie gebouwd zijn,

¹⁹ HILLEWAERT 2000B, 155.

²⁰ THOEN 1991, 143-147.

²¹ DE WITTE 1988, 18-20.

²² HILLEWAERT 2004, ONLINE: <http://www.raakvlak.be/nieuwsbrief.php?itemno=69>

²³ HILLEWAERT 1991D, Hollevoet 1991,

²⁴ DE WITTE 1988, 26-27.

²⁵ HILLEWAERT 2000.

²⁶ HOLLEVOET 2011C, 103.

²⁷ NOTERDAEME 1957. NOTERDAEME & DEKKERS 1955. In de publicatie *Op het raakvlak van twee landschappen* wordt vermeld dat de stichting van de Sint-Salvatorsparochie onlangs door de archivaris van de abdij van Zevenkerken (Sint-Andries) in verband gebracht wordt met de heerlijkheid Ter Straeten (HILLEWAERT E.A. 2011, 112, voetnoot 170).

respectievelijk op het grondgebied van de parochie Snellegem en op het gebied van de parochie Sijsele. Deze hypothese verklaarde o.a. de korte afstand t.o.v. de 2 kerken.

De stichting van de O.L.V.-kerk vanuit de moederkerk Sijsele kan bevestigd worden op basis van 11de- en 12de-eeuwse bronnen. Waarschijnlijk werd de O.L.V.-kerk kort na de Sint-Salvatorskerk gebouwd, vermoedelijk nog voor het einde van de 9de eeuw²⁸. De stichting van de Sint-Salvatorskerk vanuit het Merovingische kroondomein van Snellegem is echter allesbehalve zeker²⁹. Vooreerst bestaan hiervoor geen doorslaggevende bewijzen. Bovendien heeft archeologisch onderzoek aangetoond dat de O.L.V.-kerk gesticht werd ten westen van de Reie en niet op de rechteroever van de Reie, zoals algemeen aangenomen werd³⁰. De O.L.V.-kerk werd m.a.w. gesticht op een terrein dat wellicht oorspronkelijk deel uitmaakte van de *pagus Flandrensis*. Dit doet de vraag rijzen of de O.L.V.-kerk gesticht is, na de vereniging van de beide *pagi* en nadat de Reie haar grensfunctie verloren had.

Het voorkomen van twee parochiekerken op korte afstand van mekaar toont in elk geval dat de vroegmiddeleeuwse nederzetting welvarend was. Wat de ruimtelijke en functionele indeling van deze handelsnederzetting betreft, zijn de gegevens vrij beperkt. In elk geval stond de nederzetting via een haven en een getijdengeul rechtstreeks in verbinding met de zee. De naam Brugge zou etymologisch verwant zijn met het Scandinavische '*Bryggia*', wat verwijst naar een aanlegplaats³¹. De toponiemen Wic en Koetelwic, die voor het eerst voorkomen in 13de-eeuwse documenten, zijn mogelijk met deze haven in verband te brengen. De locatie van deze toponiemen is weliswaar onzeker. In het verleden werd aangenomen dat deze vroegmiddeleeuwse haven zich situeerde in de zone ten westen van de Lange Rei, meer bepaald ter hoogte van het Sint-Gilliskwartier³². Recentelijk wordt het toponiem Koetelwijk eerder gelokaliseerd ter hoogte van de Koningsbrug, die de Koningstraat verbond met de Spiegelrei³³. Tot de 10de eeuw, en tijdelijk nog in de eerste helft van de 11de eeuw, konden zeeschepen de stad bereiken via de Lange Rei; ze meerden aan ter hoogte van de natuurlijke depressie van de Spiegelrei³⁴. De bewoning geassocieerd met deze aanlegplaats situeerde zich in de zone van de Koningstraat tot het Sint-Jansplein, op een iets hoger gelegen deel net ten zuiden van de depressie. Het gebied ten noorden van de Spiegelrei was drassig en werd omwille van deze reden pas rond 1200 bouwrijp gemaakt.

De handelsnederzetting die geassocieerd dient te worden met de havenactiviteiten, wordt omwille van zijn vorm het 'Groot Vierkant' genoemd. Deze zone wordt begrensd door de Groene Rei en de Sint-Annarei; beide zijn segmenten van de natuurlijke loop van de Reie. Verder vormden ook de Spiegelrei en de Kraanrei de begrenzing van dit vierkant. Vermoedelijk behoort het bouwblok tussen de Steenstraat, Wollestraat, Oude burg en Simon Stevinplein tot deze oude bewoningskern³⁵.

Het handelscentrum wint aan belang, wanneer de graaf van Vlaanderen rond de Burg een eigen machtscentrum uitbouwt³⁶. N.a.v. de invallen van de Noormannen werd een versterking opgericht, die de lokale bevolking moest beschermen. Wanneer deze versterking precies werd opgericht, is niet helemaal duidelijk. Op het Burgplein werden ten noorden van de zandrug een gracht en een eerste wal/ophoging vastgesteld, die mogelijk in verband te brengen zijn

²⁸ MEIJNS 2011, 138-139.

²⁹ MEIJNS 2011, 139-140.

³⁰ HOLLEVOET 2011C, 103.

³¹ GYSSELING 1971. DE BRABANDERE 2010.

³² DE SMET 1948. RYCKAERT 1991, 40. RYCKAERT 1972.

³³ DE MEESTER & SCHOTTE 2002.

³⁴ De havenactiviteiten in en rond de Spiegelrei liepen door tot in de 13de-14de eeuw.

³⁵ HOLLEVOET 2011C, 104.

³⁶ DHONDT 1957.

met een eerste versterking. De restanten dateren uit het einde van de 9de eeuw³⁷. Mogelijk kwam de versterking reeds onder Boudewijn I (837/840 - 879) tot stand.

3.3.1.1.4 Volle Middeleeuwen

In de historische binnenstad zijn slechts weinig contexten of vindplaatsen uit de volle middeleeuwen gekend. Mogelijk is dit o.a. het gevolg van de stand van het onderzoek. Tot één van de belangrijkste vindplaatsen behoort de Brugse Burg. Boven de hierboven besproken mogelijke restanten van de eerste versterking, werd een aanzienlijk ophogingspakket aangetroffen in associatie met een rij palen. Mogelijk gaat het hier om een verbreding van de zandrug, die op deze locatie opmerkelijk smal was. De palen dienden in dit geval wellicht ter bevordering van de stabiliteit. Op basis van dendrochronologie van de palen kon vastgesteld worden dat het ophogingspakket voor 950 tot stand gekomen is³⁸.

Rond de ophoging kwam in de depressie ten noorden van de zandrug een gracht met een breedte van ca. 12m voor.³⁹ Het boogvormige tracé van de gracht kon gevolgd worden vanaf de Hoogstraat, waar ze de zandrug waarschijnlijk doorsneed en aansloot op de Groene Rei. Het westelijke verloop kon slechts beperkt onderzocht worden tot onder het kapittelklooster. Het verdere verloop is onzeker. Mogelijk doorsneed de gracht opnieuw de zandrug en sloot ze aan op de depressie of de Groene Rei. Het is ook niet onmogelijk dat de gracht aansloot op een gracht, die zich tussen de Steenstraat en de Oudburg bevond en op die manier deel uitmaakte van de afbakening van een vroege stadskern.

Bovenop het ophogingspakket werd de Sint-Donaaskerk gebouwd. Het ging om een centraalbouw, meer bepaald een octagoon, omgeven door een ommegang. Ten westen van de ommegang situeerde zich de westbouw⁴⁰. De opgraving heeft spijtig genoeg geen rechtstreekse gegevens opgeleverd om de eerste kerk te kunnen dateren. Dit geldt eveneens voor het kapittelklooster dat zich ten noorden van de centraalbouw, boven de gedempte burchtgracht, situeerde en volgens de opgravingsgegevens tot een jongere bouwphase dan de kerk behoorde. Op basis van de opgraving kan enkel gesteld worden dat voor en omstreeks 950 belangrijke bouwactiviteiten plaatsvonden op het Burgplein.

Op het Burgplein werd op verschillende locaties ook een veldstenen muur aangesneden, die een min of meer vierkant areaal begrensd. Het zgn. *castrum* situeerde zich rond de oorspronkelijke burchtgracht en rond de kapittelgebouwen. Vermoedelijk maakten ook torens deel uit van deze versterking⁴¹.

Verder gegevens over de interne indeling van deze elitaire site ontbreken volledig.

Stadshuizen uit de 10de-11de eeuw, zgn. Stenen, zijn in tegenstelling tot in andere steden, nagenoeg niet meer bewaard in de binnenstad. De vroegste resten van deze elitaire woningen zijn doorgaans te dateren in de 12de eeuw. Andere bewoningssporen uit de volle middeleeuwen, zoals ophogingspakketten, kuilen en grachten, komen wel verspreid in de binnenstad voor. Tot deze periode behoren bijvoorbeeld verschillende ophogingslagen en kuilen, aangetroffen aan de oostzijde van het Simon Stevinplein⁴². Diverse waarnemingen leverden ook gegevens op m.b.t. de zone tussen de Oude Burg en de Steenstraat in deze periode. Uit de waarnemingen kan afgeleid worden dat het gebied ten zuiden van de Oude

³⁷ DE WITTE 1991, 93-98.

³⁸ DE WITTE, VAN STRYDONCK ET. AL. 2000, 179-182.

³⁹ DE WITTE 1991, p.101

⁴⁰ DE Vlieghe 1991.

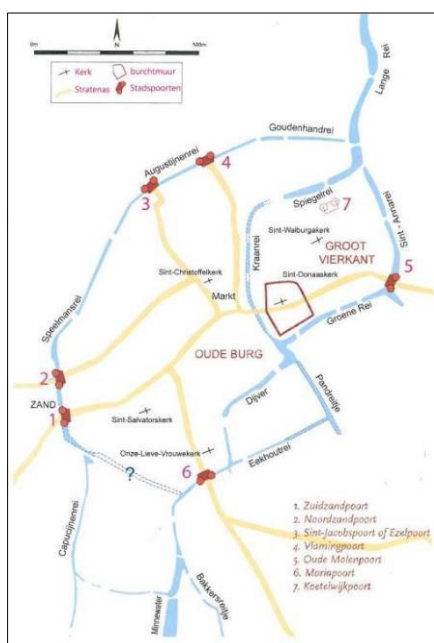
⁴¹ Mogelijk hoorde de veldstenen toren die in 1963 afgebroken werd naast het gouvernementspaleis tot deze versterking (DEVLIEGHER 1991, 84-89).

⁴² HILLEWAERT 1995C.

Burg bij de bedding van de Dijver hoorde en zeker niet bewoond werd in deze periode⁴³. Verder werden bij rioleringswerken in de Oude Burg verschillende kuilen uit de 11de/12de eeuw vastgesteld, wat aantoonde dat het straattracé op deze plaats zeker niet oorspronkelijk is⁴⁴. Tijdens het onderzoek n.a.v. de bouw van het concertgebouw op het Zand werden een laag uit de 9de-11de eeuw en een poel uit de 11de eeuw aangetroffen, die afgedekt werden door een steriel zandpakket, dat mogelijk in verband te brengen is met het uitgraven van de Reie door de zandrug omstreeks 1127-1128⁴⁵. Volledigheidshalve dienen ook de site van het Bisschoppelijk Paleis en aan de Zwijnstraat vermeld te worden⁴⁶.

Het huidige projectgebied situeert zich buiten de contour van beide onderstaande kaarten en is in de 10^e – 11^e eeuw vermoedelijk gelegen op de rand van het alluvium van de Reie, die toen nog bevaarbaar was.

3.3.1.1.5 Het ontstaan van Brugge

In het begin van de 12de eeuw breidde de stad zich verder uit in westelijke richting over de zandrug. Op basis van het huidige stratenpatroon kan afgeleid worden dat de ontwikkeling van de bouwblokken tussen de Markt en het Zand in min of meer concentrische kringen vanuit de Oudeburg gebeurde⁴⁷. Na de moord op Karel de Goede in 1127 werd het toenmalige stadsareaal begrensd door een eerste omwalling, die grotendeels het tracé van de huidige binnenreien volgt. De stad was toegankelijk via zes stadspoorten. De poortstraten vormen belangrijke in- en uitvalswegen en groeien later uit tot commerciële assen. Binnen de omwalling situeerde zich het Groot Vierkant, de kern op de centrale zandrug en de burcht. Het onderzoeksterrein situeert zich buiten deze eerste omwalling.

Figuur 10: Reconstructiekaart van het Brugge van Galbert in het begin van de 12de eeuw, met aanduiding van het projectgebied (HILLEWAERT E.A. 2011, 152)

In de tweede helft van de 12de en de 13de eeuw groeit Brugge uit tot een belangrijke handelsmetropool. Brugge geniet faam als het exportcentrum van Vlaams laken. Engels wol wordt ingevoerd en in Brugge verwerkt. De economisch gunstige situatie zorgt voor een demografische groei. Buiten de eerste stadsomwalling ontstaan nieuwe wijken. In 1297 wordt gestart met de bouw van de tweede stadsomwalling. Aanvankelijk bestond deze uit een dubbele gracht, een aarden wal met houten palissade en negen stenen poorten. Het omwalde gebied correspondeert met het stadsareaal binnen de huidige vesten. De bestuurlijke indeling wordt aangepast. De Markt vormt het centrale punt met de poortstraten en waterlopen als scheidingslijnen tussen de verschillende wijken.⁴⁸ Het plangebied is gelegen binnen de tweede omwalling.

⁴³ DE GRUYSE & HILLEWAERT 2006, 54.

⁴⁴ HILLEWAERT 1995D.

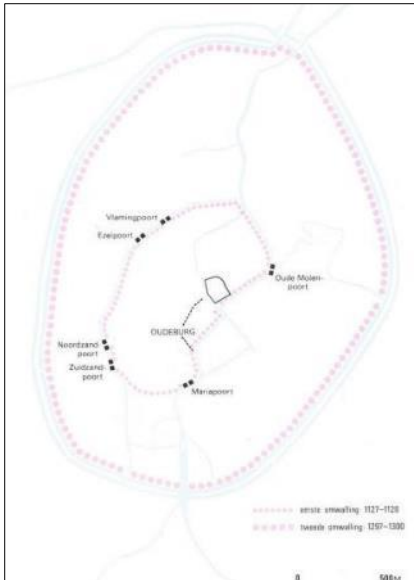
⁴⁵ HILLEWAERT 2000A, 161.

⁴⁶ HILLEWAERT 2000, 158;

⁴⁷ RYCKAERT 1991, 64.

⁴⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Brugge - oudste kern, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121224> (geraadpleegd op 15 september 2016)

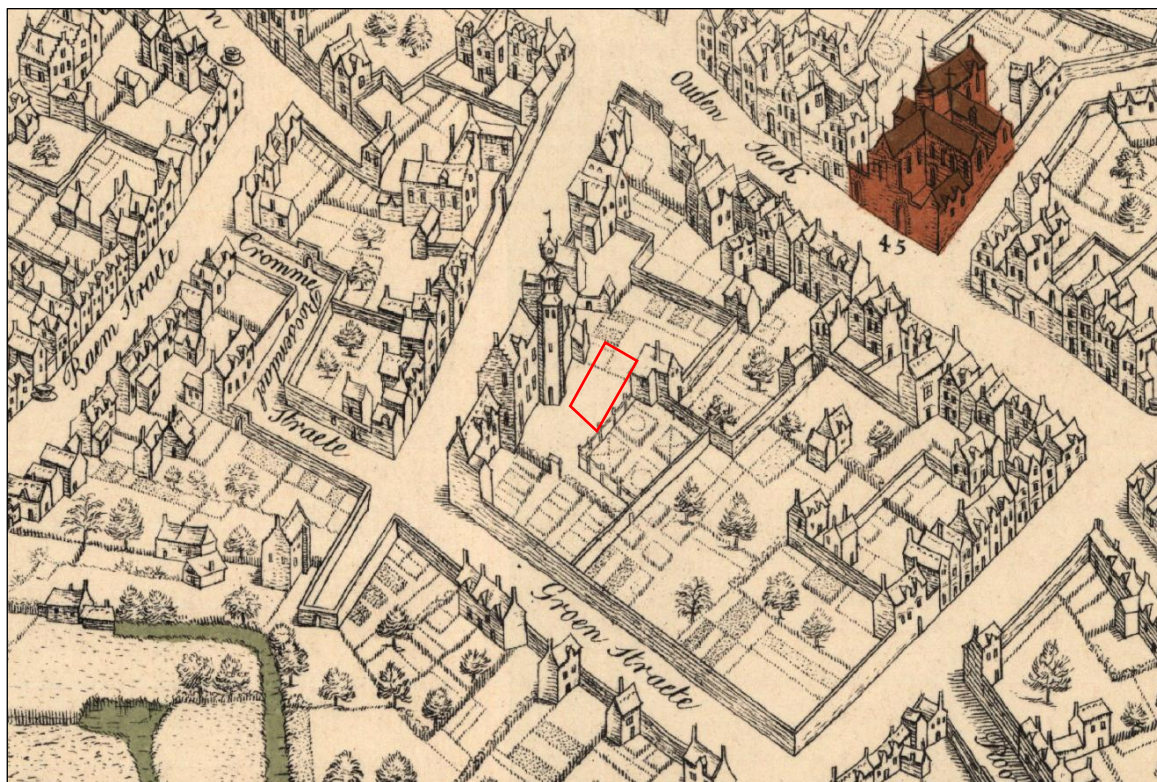
Figuur 11: Situering van de eerste en tweede stadswalling van Brugge, met aanduiding van het projectgebied (RYCKAERT 1991, 63.)

3.3.2 Historisch kaartmateriaal

De eerste cartografische weergave van het plangebied is op de kaart van Marcus Gerards (1562). Het plangebied is gelegen ter hoogte van een woonblok omgeven door Oude Zak, Rozendal, de Groenstraat en de Beenhouwersstraat. Het plangebied is gelegen in de tuinzone van een omvangrijk gebouw met toren. De functie van dit gebouw wordt niet gespecificeerd. De Sanderuskaart geeft eenzelfde beeld weer.

Op de Ferrariskaart valt het projectgebied samen met een gebouw. Het woonblok waarbinnen het plangebied zich situeert kenmerkt zich door bebouwing aan de straatzijden, met centraal open terrein bestaande uit tuinen en tuilmuren.

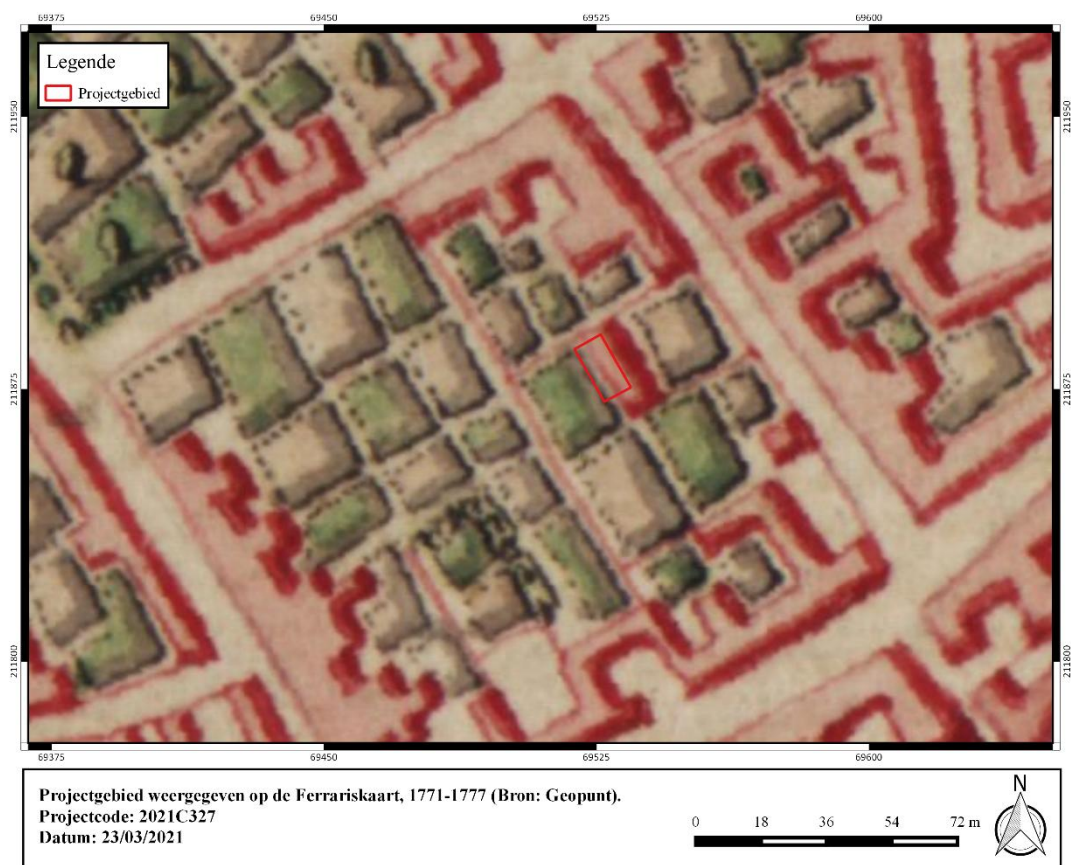
Binnen de projectgrenzen situeert zich het klooster van de zusters Maricolen en Instituut van de Heilige Familie. In 1804 vestigen zij zich in een pand aan de Oude Zak. Hier wordt een school ingericht die zich de eeuwen daarna geleidelijk uitbreidt. Op de Poppkaart is het gebouw precies ten westen van het plangebied reeds duidelijk waar te nemen. Op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw is te zien dat het schoolcomplex rondom het klooster duidelijk is uitgebreid. Ter hoogte van het plangebied zijn twee bomen weergegeven.

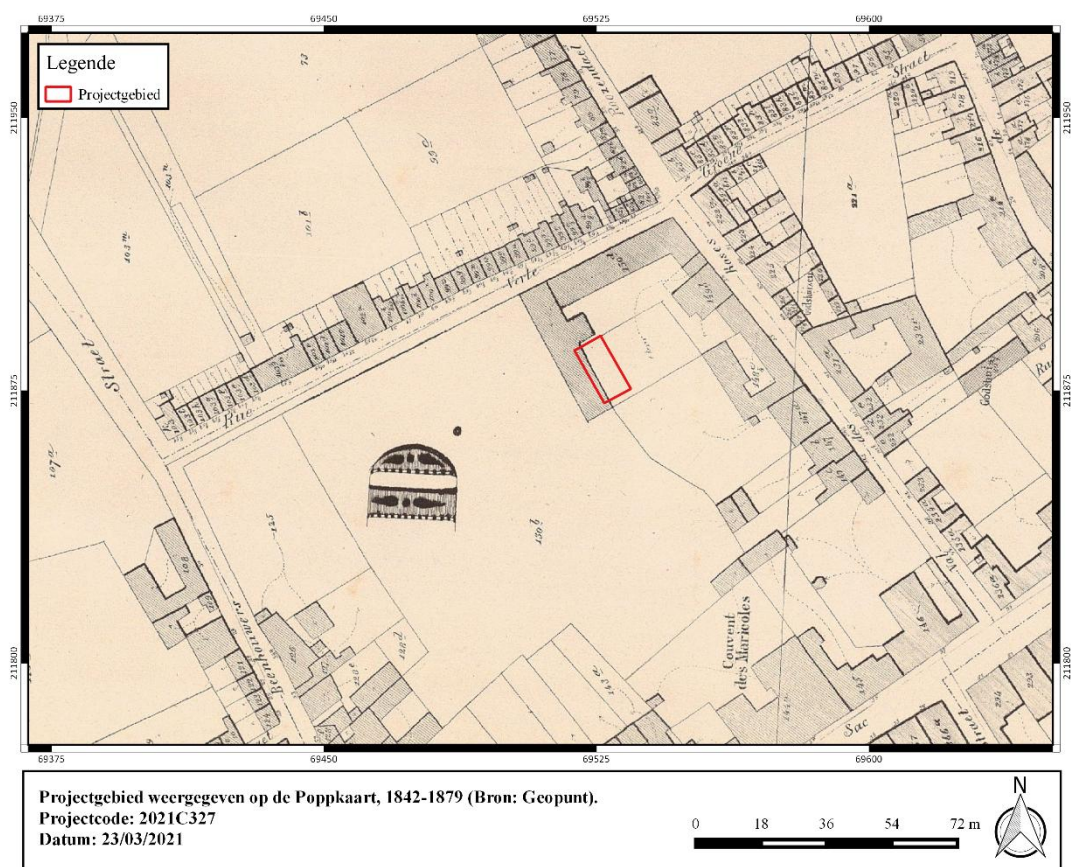
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de kaart van Marcus Gerards, 1562 (Bron: Kaartenhuis Brugge).

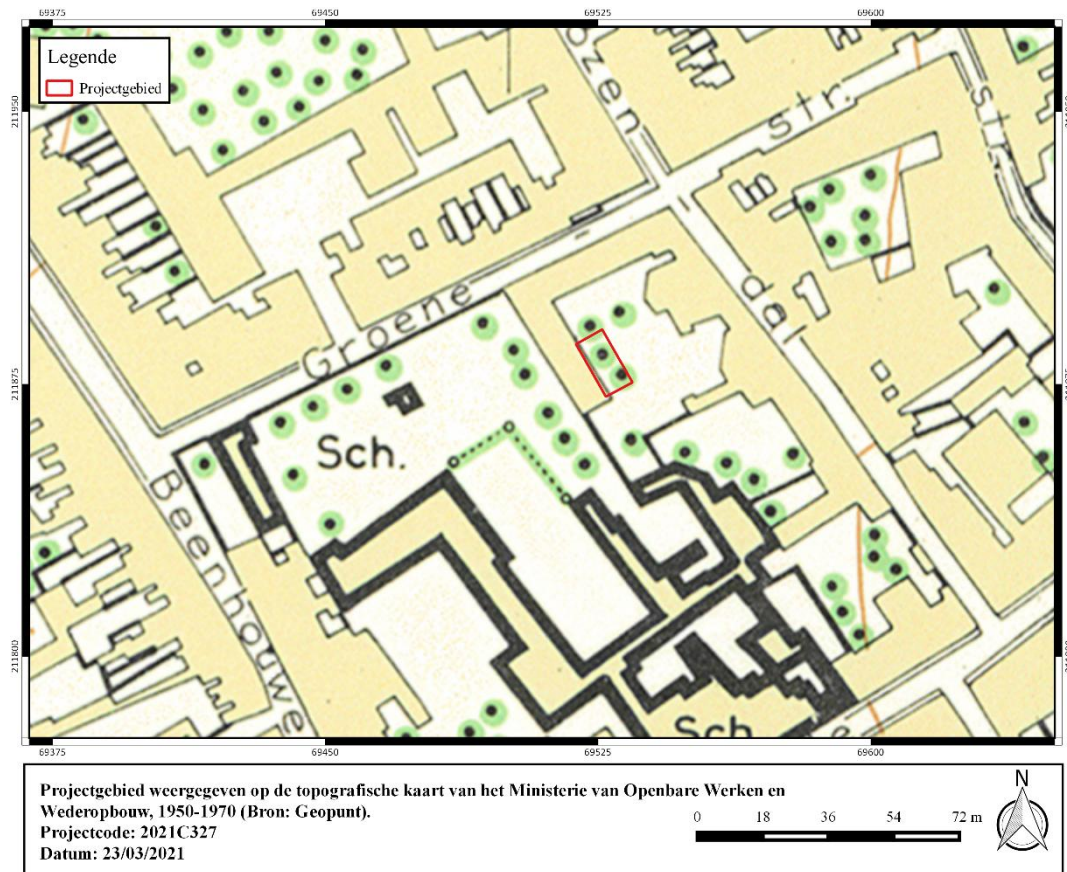
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Sanderuskaart, 1640 (Bron: Kaartenhuis Brugge).

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

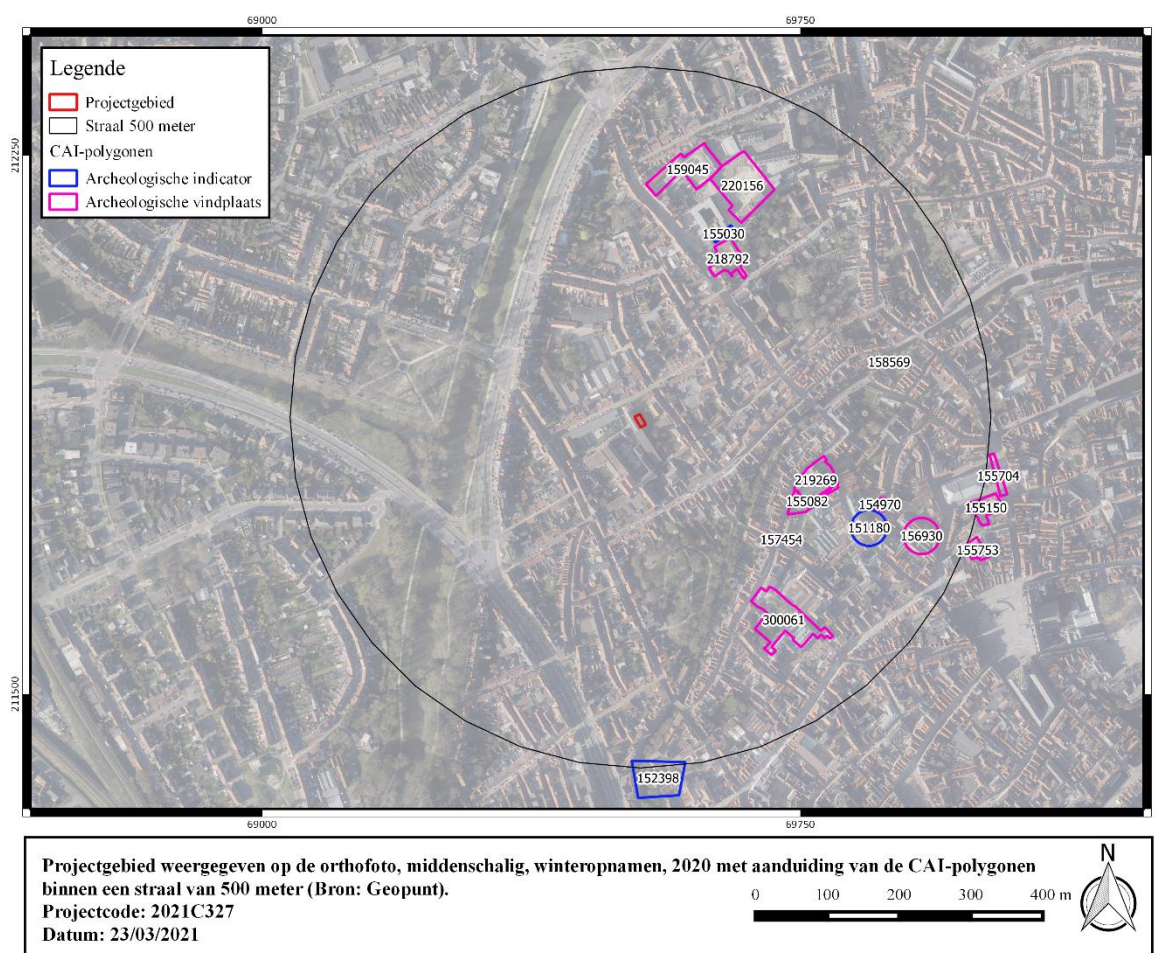
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

3.3.3 Archeologische situering

Archeologisch onderzoek in de omgeving van het plangebied is schaars. De archeologische vindplaatsen binnen een straal van 500 meter wijzen op menselijke aanwezigheid in de volle middeleeuwen, wat niet verwonderlijk is gezien de ligging binnen de historische stadskern. Op enkele plaatsen wijst archeologisch onderzoek tevens op menselijke aanwezigheid in de Karolingische periode. Archeologisch onderzoek binnen de projectgrenzen kan aldus een belangrijke kennislacune invullen.

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 met aanduiding van de CAI-polygonen (bron: overgenomen uit bureaustudie 2021C327)

I. Archeologische vindplaatsen

154970	Opgraving , Mechanische prospectie (2012); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: vroegste bouwfase huidige bewoning: 1ste helft 15de eeuw voorafgaande bewoning: 12de-14de eeuw - sporen van de 14de-eeuwse aanbouw - sporen van een vermoedelijk 16de-eeuwse kelder – aardewerk Late middeleeuwen: aardewerk – funderingsresten hof van Gistel 16e eeuw: funderingen van een 16de eeuwse kelder die reeds bij het onderzoek van 1978 aan het licht kwam. Deze kelder lijkt overeen te stemmen met het dwarshuis dat we op de kaart van Marcus Gerards zien. Bron: De Witte, H. 1979: Stadsarcheologie te Brugge (W.-VI.), Archaeologia Mediaevalis 2, 21-22. & Verwerft D. & Huyghe J. 2012, Resultaten archeologisch onderzoek Naaldenstraat 7, Brugge, Raakvlak.
155082	Controle van werken; NK: 150 meter

	Onbepaald: kerk Bron: De Witte, H. 1987: Stadsarcheologisch onderzoek te Brugge (W.-VL.), <i>Archaeologia Mediaevalis</i> 10, 52-53.
155150	Opgraving (1993) Late middeleeuwen: een zeer monumentaal woonhuis uit de 2de helft van de 13de eeuw (oudste in Brugge) bestaande uit een half-ondergrondse kelder, drie verdiepingen en een zolderverdieping met schermgevel. Bron: Van Eenhooge, D. 1991: Onderzoek in de Vlamingstraat te Brugge (W.-VL.), <i>Archaeologia Mediaevalis</i> 14, 44-45.
155704	Controle van werken (2007); NK: 150 meter Late middeleeuwen: enkele muren en gewelven van kelders van een huizenrij verdwenen bij de heraanleg van de Schouwburgwijk in 1866 Bron: Hillewaert, B., Huyghe, J. & Van Besien, E. 2008: Archeologisch onderzoek in Brugge en het ommeland (W.-VL.), <i>Archaeologia Mediaevalis</i> 31, 62-64.
155753	Opgraving (2009) Volle middeleeuwen: een met weinig materiaal opgevulde depressie met daarin heel wat archaeologica: aardewerkfragmenten, dierlijk botafval (waaronder een bijna volledig skelet van een paard), een pakket met opeengepakte visgraten, resten van lederen schoenen, een fragment van een kam uit dierlijk bot en allerlei kleinoden in metaal (fragmenten van pelgrimsinsignes, speelgoed, gespen, ringen) Late middeleeuwen: 4 rechthoekige bakstenen beerputten - bakstenen funderingsresten uit de 14de eeuw - constructie bestaande uit houten palen en planken (mogelijk te interpreteren als resten van een centrale bebouwing – afvalkuilen, waterput) Bron: Hillewaert, B., Huyghe, J. & Van Besien, E. 2009: Middeleeuwse onderzoekresultaten uit kleinschalig onderzoek in Brugge (W.-VL.), <i>Archaeologia Mediaevalis</i> 32, 136-138.
156930	Controle van werken (1978); NK: 15 meter Late middeleeuwen: mest- en aalputten – houten waterput - in de water-, mest- en aalputten: massa's archeologica, onder andere een tiental voorwerpen in hout Bron: De Witte, H. 1978: Brugge, <i>Archeologie</i> 1978.1, 21-22.
157454	Controle van werken (2007); NK: 15 meter Onbepaald: afvalput/beerput

	Bron: Redactie specialisten Raakvlak
159045	Mechanische prospectie (2011); NK: 150 meter Late middeleeuwen: Elisabethklooster; In 1518 wordt het klooster omgevormd tot een school voor arme meisjes. De school krijgt de bijnaam "De arme Maagdekens" Er werden bakstenen funderingsresten teruggevonden van de school en het klooster. Enkele bijzondere vondsten wijzen op de aanwezigheid van de arme meisjes: spinschijfje en vingerhoedje. Het oostelijk deel van het terrein werd wellicht gebruikt als tuin. Bron: Decraemer S. e.a. 2012, Raakvlak Intergemeentelijke Dienst Archeologie Brugge & Ommeland Jaarverslag 2011, Brugge. & Verwerft D. 2011, Resultaten archeologisch vooronderzoek Ezelstraat / Hugo Losschaertstraat / Kalverstraat, Brugge, Raakvlak.
218792	Mechanische prospectie (2011); NK: 15 meter Late middeleeuwen: 2 waterputten en een mestkuil Nieuwe tijd: ophogingspakket van ca 1,5m dik Bron: Verwerft D. 2011: Verslag: archeologisch proefonderzoek Ezelstraat, Brugge, Raakvlak nota, Brugge.
219269	Geofysisch onderzoek; NK: 15 meter Nieuwe tijd: De GPR metingen tonen vooral een groot aantal grafkelders
220156	Mechanische prospectie (2013); NK: 15 m Late middeleeuwen: grote hoeveelheid aardewerk zoals amfoor (wellicht Spaanse makelij), voorraadkannen, kommen, grape, bakpannen, steelpan, vetvanger. De aardewerkvormen representeren voornamelijk de functie van het koken. Opvallend is de afwezigheid van steengoed en andere importen. Bij de aanleg van een proefput is een versierd benen voorwerp aangetroffen. Vermoedelijk betreft het hier een vezelkam. De cilindervormige huls bezit vijf horizontale inkervingen aan de ene zijde en (oorspronkelijk) drie aan de andere zijde. Over het 'lichaam' zijn gekruiste lijnvormige decoraties ingekrast. De textiel- of vezelkam kent meerdere vormen en werd aanvankelijk grotendeels uit been vervaardigd. Meer bepaald uit een middenvoetsbeen (metatarsus) van paard of rund. In de geraadpleegde literatuur zijn vrij weinig exemplaren teruggevonden. In Zeeland zijn dergelijke vergelijkbare, maar niet identieke exemplaren aangetroffen in Domburg en in Schouwen. Deze zijn waarschijnlijk Karolingische van herkomst. Dit exemplaar is, op basis van diagnostisch aardewerk uit dezelfde laag, laatmiddeleeuws. 16de eeuw: musketkogels, medaillon of zegel in verzilverd koper dat een renbode afbeeldt. De iconografie is typisch 17e eeuw, met onder meer de kaplaarzen, schoudermantel en haardracht.

	Bron: Roelens, F., Huyge, J., 2016: Conceptrapport archeologisch vooronderzoek Hugo Losschaertstraat 5a (Brugge), Raakvlak rapport, Brugge.
300061	Opgraving (2004); NK: 15 meter Karolingische periode: karrensporen, van een echte weg is geen sprake. De vulling van de sporen bevatten minuscule fragmenten aardewerk. Volle middeleeuwen: gracht Late middeleeuwen: Talrijke zandwinningsputten wijzen op grote bouwfase in 14de eeuw - beerputten, waterputen, stenen funderingen – aanzet woontoren van het Prinsenhof – riool - In de buurt van de 15de-eeuwse riool: 2 rechthoekige, bakstenen beerputten. Mogelijk houden deze verband met de badhuizen - grachten, waarschijnlijk restanten van een in de 14e eeuw opgegeven erfindeling - enen schedelpriem of mesheft (lengte: 6,5cm). Het vertoont een rechtopstaande figuur in een lang gedrapeerd kleed, die een vogel (valk?) in de rechterhand draagt – talrijke voedselresten in de waterputten - in de vulling van zandontginningskuil werden honderden dierenresten aangetroffen – kacheltegels – talrijke aardewerkfragmenten, glasfragmenten, etc. 16e eeuw: gebouwtje tegen woontoren 18e eeuw: munten Bron: o.a. De Gryse, J.; Eggermont, N.; Hillewaert, B.; Hoorne, J.; Huyghe, J.; Vandevelde, J.; Vanneste, H.; Van Hecke, K., 2004. Het archeologisch onderzoek op het Prinsenhof

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

158569	Indicator cartografie; NK: 15 meter Volle middeleeuwen: onbepaald - halfronde verdedigingstoren; enige overblijfsel van de 12de-eeuwse stadsmuur in Brugge
--------	--

Metaaldetectie

151180	Metaaldetectie (2009); NK: 250 meter Karolingische periode: Een vermoedelijke schijffibula uit de 8/9e eeuw (metaaldetectie)
--------	--

Onbepaald

152398	Onbepaald steentijd
155030	Onbepaald (1982); NK: 15 m 17de eeuw: drie 18de-eeuwse bakstenen grafkelders. De kerk werd in 1681-1684 opgetrokken als kloosterkerk van de zusters theresianen. In 1783 werd de theresianengemeenschap opgeheven en vanaf 1817 ter beschikking gesteld voor de Protestantse en vanaf 1820 voor de Anglicaanse eredienst. Het in 1962 beschermde monument werd in 1983-1985 ingericht als orgel- en concertzaal voor het Stedelijk Conservatorium. Bron: De Witte, H. 1983: Stadsarcheologie te Brugge (W.Vl.), Archaeologia Mediaevalis 6, 44-45.

4 Beschrijving van de onderzoeksoopdracht

Het onderzoek, uitgevoerd op maandag 03/05/2021 werd uitgevoerd naar aanleiding van een aanvraag van een omgevingsvergunning met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen. In functie hiervan werd reeds vooronderzoek verricht in de vorm van een bureaustudie.

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefputten en proefsleuven, gezien de ligging van het plangebied in een stedelijke context met een complexe verticale stratigrafie, de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden. Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Specifiek wordt verwezen naar hoofdstukken 8.6.1 en 8.6.3 van de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0.). Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Doel van het onderzoek is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen). Van belang hierbij is dat minstens volgende onderzoeksvragen beantwoord worden.

- Hoe diep bevindt zich het archeologisch niveau?
- In hoeverre is het plangebied verstoord?
- Hoeveel archeologische niveaus kunnen onderscheiden worden?
- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?
- Wat is de onderlinge samenhang tussen de sporen en structuren?
- Welke specifieke activiteiten hebben binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden?
- Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor?
- Passen deze in de historische context van de locatie?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?
- Moet er, op basis van de archeologische resten, een vlakdekkend vervolgonderzoek plaatsvinden? Wat is de ruimtelijke afbakening van het

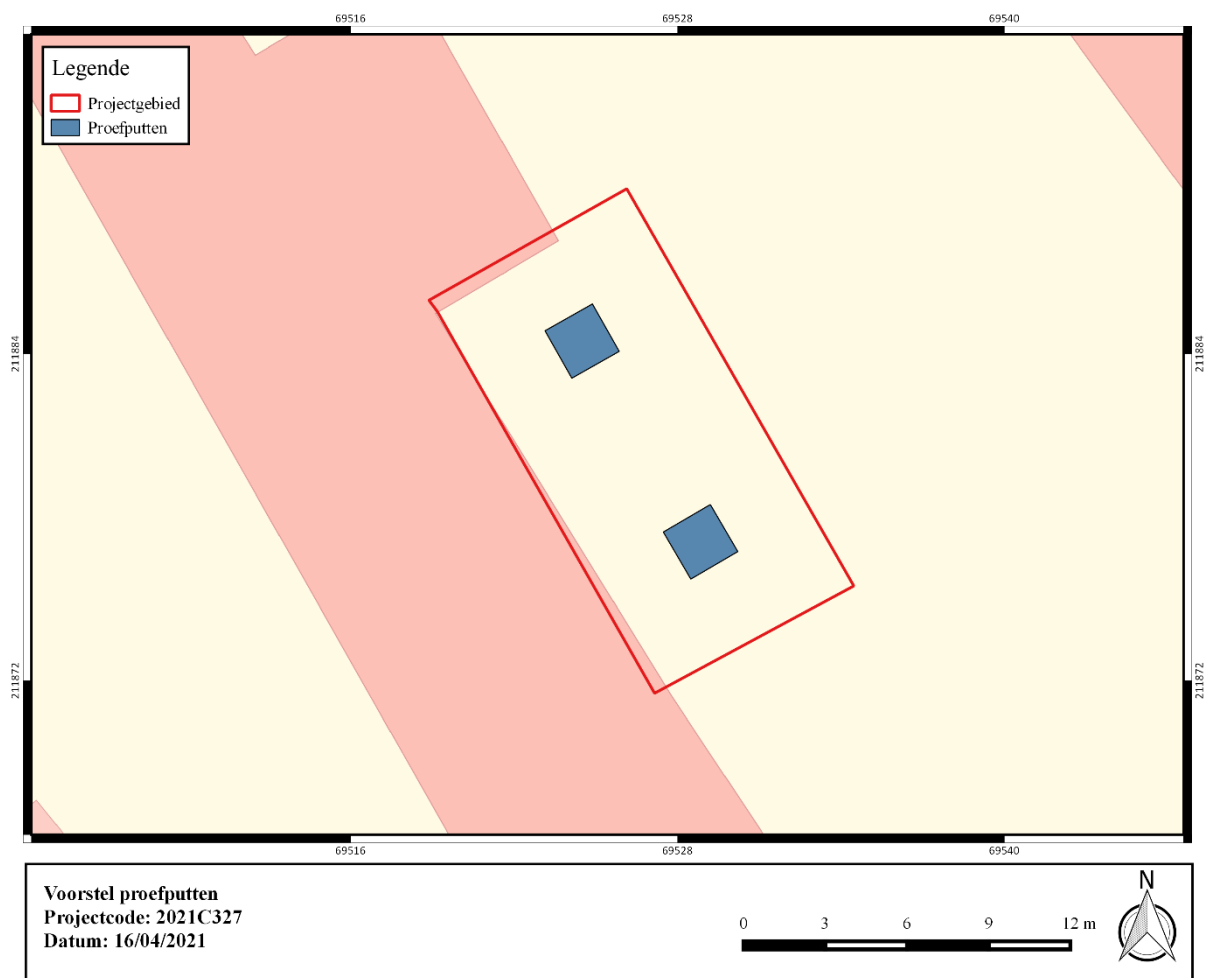
vervolgonderzoek? Welke vraagstellingen dienen geformuleerd worden voor een vervolgonderzoek?

5 Werkwijze en strategie

5.1 Motivering onderzoeksstrategie

Op basis van het bureauonderzoek werd in het programma van maatregelen van de archeologienota een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefputten opgelegd, in een uitgesteld traject.

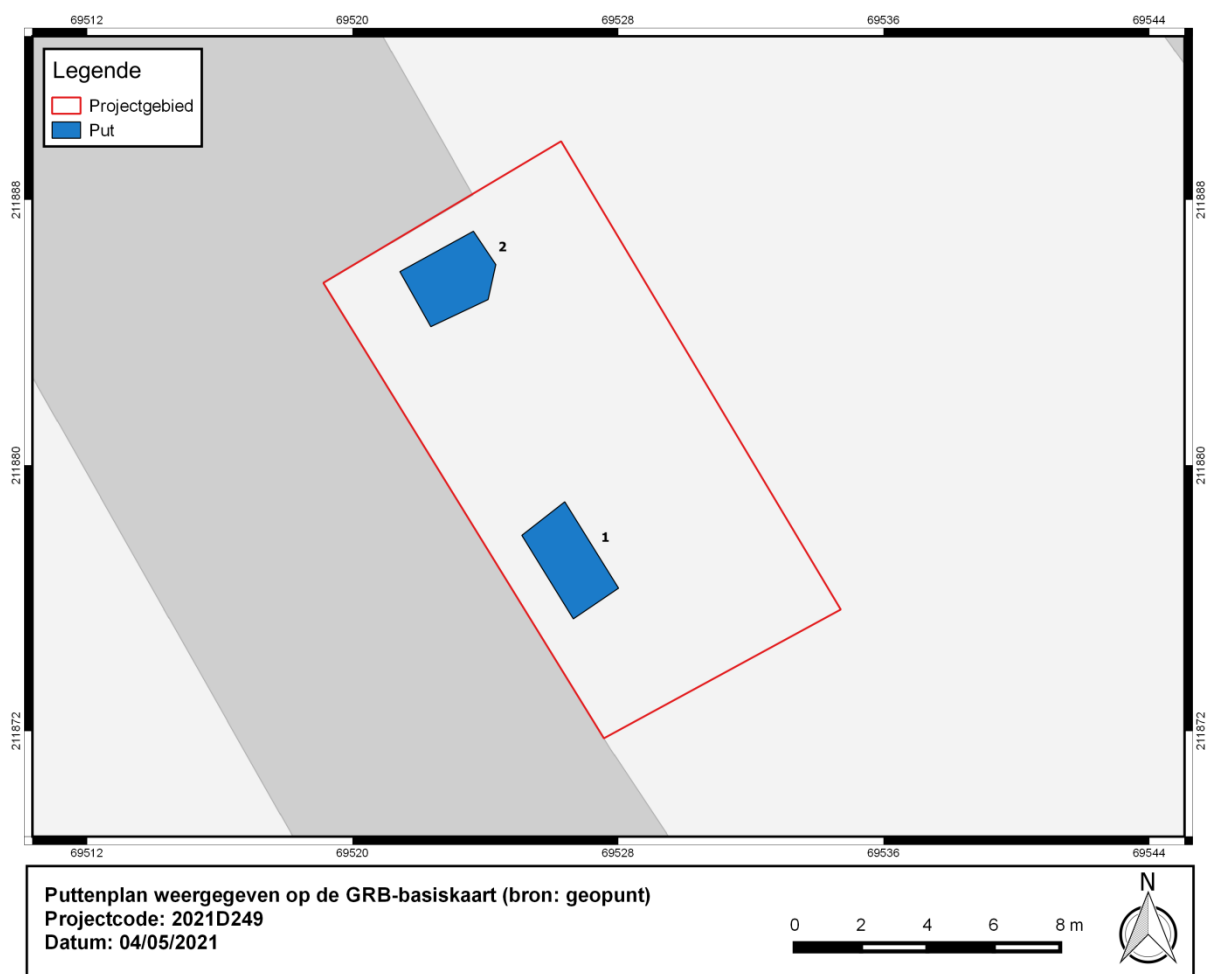
De onderzoeken dienen uitgevoerd te worden volgens de bepalingen in de Code van Goede Praktijk en de voorwaarden opgenomen in het programma van maatregelen horende bij de archeologienota. De erkende archeoloog kan enkel mits gefundeerde motivatie afwijken van sommige van deze bepalingen en voorwaarden. Het onderzoekvond plaats op een site met complexe verticale stratigrafie. Het puttenplan in het programma van maatregelen voorzag 2 proefputten van 2m bij 2m.

Figuur 18 Proefputtenplan uit het programma van maatregelen van de bureaustudie. (bron: overgenomen uit bureaustudie 2021C327)

Dit proefputtenplan werd quasi volledig gevolgd. Proefput 1 werd iets naar het westen verschoven omdat deze ter hoogte van een stevig verhard pad lag.

Figuur 19 Proefputtenplan op GRB-basiskaart

Figuur 20 proefputtenplan op de meest recente orthofoto. (bron: geopunt)

Figuur 21 Zicht op het plangebied voor de start van het proefputtenonderzoek. (bron: erkend archeoloog)

5.2 Organisatie van het onderzoek

Het proefputtenonderzoek werd uitgevoerd op maandag 3 mei 2021 onder bewolkte en zonnige omstandigheden. Erkend archeoloog Bart Bot trad op als veldwerkleider en Elenora Vanbrabant als assistent-archeoloog. De metingen op het terrein gebeurden door Elenora Vanbrabant met een Total-Station. De opmetingen van de sleuven, profielen en hoogtes werden nadien verwerkt tot bruikbaar kaartmateriaal door assistent-archeoloog Elenora Vanbrabant.

5.3 Advies specialisten en wetenschappelijke advisering

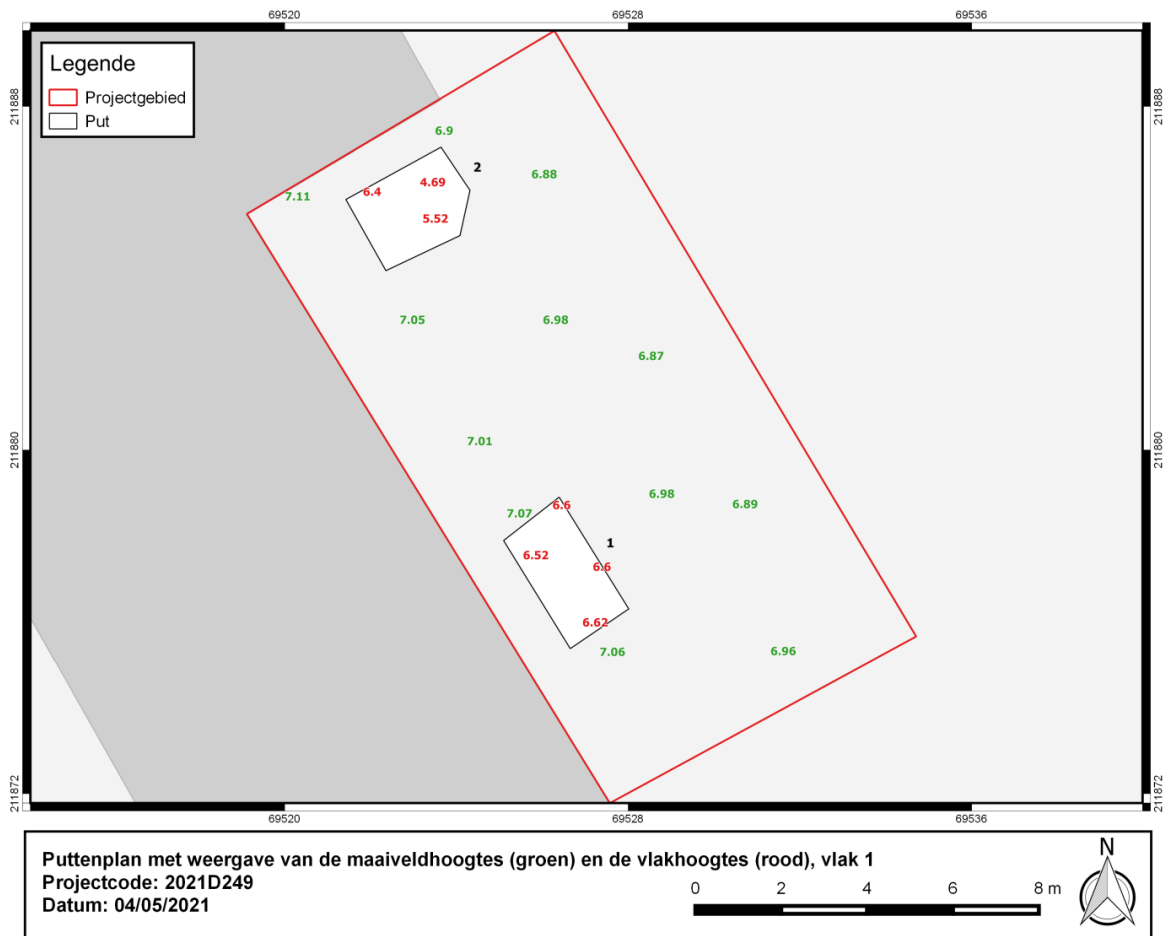
/

5.4 Selectie bronnen

De bekrachtigde archeologienota van deze site werd als voornaamste bron aangewend.

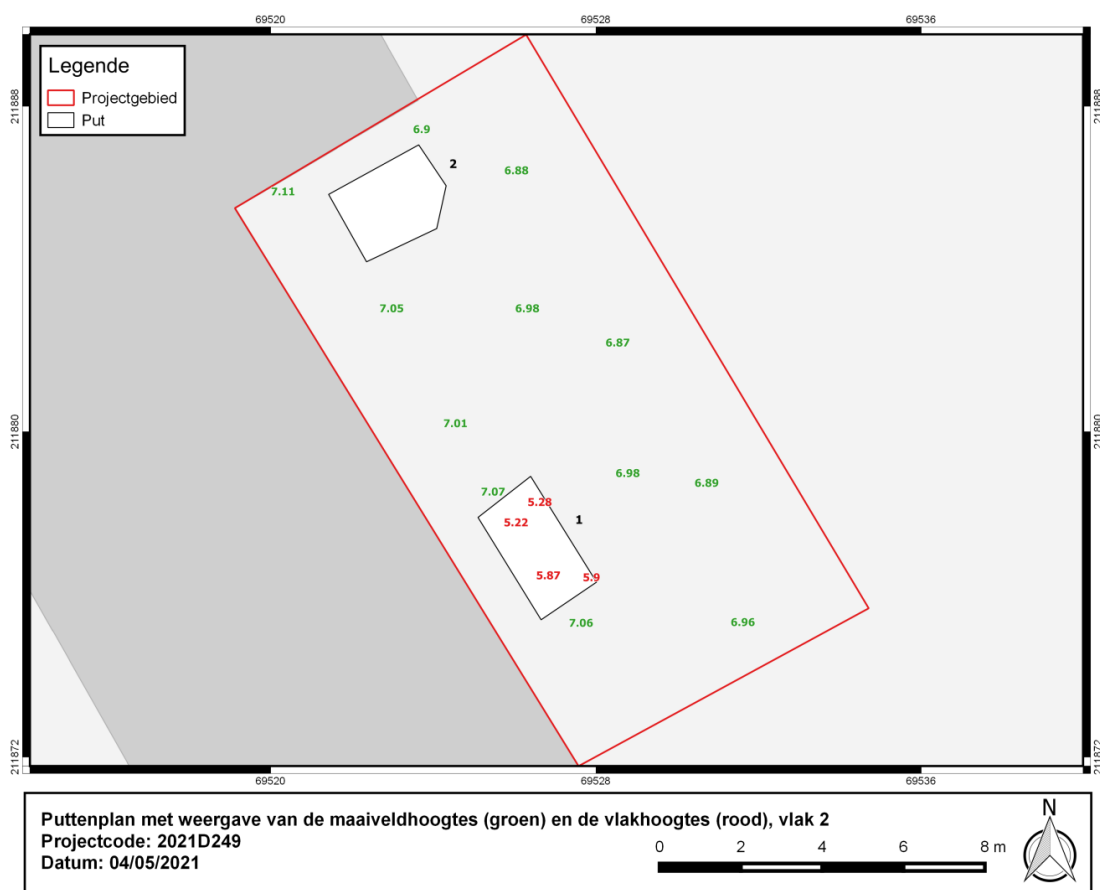
6 Resultaten van het proefputtenonderzoek

6.1 Overzicht van de proefputten

Figuur 22 Aangelegde proefputten met maaiveldhoogtes (groen) en vlakhoogtes (rood), vlak 1. (bron: geopunt)

Figuur 23 Aangelegde proefputten met maaiveldhoogtes (groen) en vlakhoogtes (rood), vlak 2. (bron: geopunt)

Figuur 24 Proefput 1, vlak 1.

Figuur 25 Proefput 2.

6.2 Aardkundige opbouw/stratigrafie

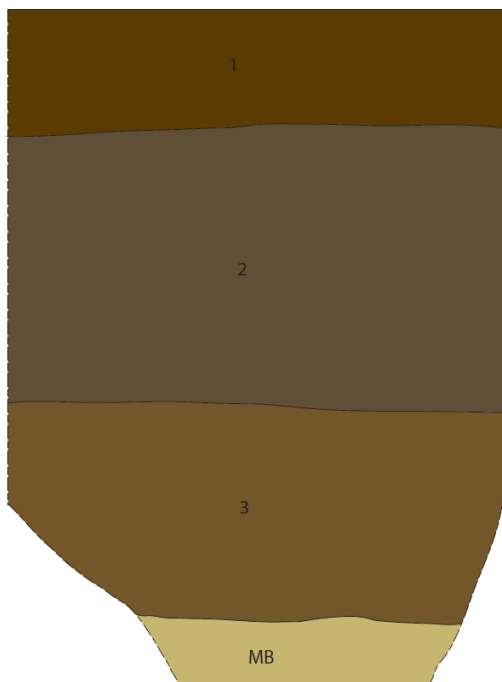
Om de stratigrafische opbouw van het plangebied te documenteren werd in elke proefput minstens 1 profiel geregistreerd (zie onderstaand plan voor de profielnummers).

Profiel 1: dit profiel werd aangelegd aan de noordelijke zijde van proefput 2. Het profiel werd aangelegd tot op een diepte van -2,5m onder het oppervlak of tot op een TAW van +4,4m. Het bovenste pakket bestond uit ene 40cm losse tuingrond, daaronder bevond zich een grijsig pakket met kalkmortelbrokjes met een dikte van circa 1,2m. Dit pakket kreeg spoornummer 5. Het onderste antropogene pakket (laag 3, S6) betrof een sterk gemengd pakket met baksteenbrokken, tegelfragmenten en wat aardewerk (VNR. 1). Het Pleistocene zand werd waargenomen op een diepte van -2,4m onder het maaiveld of een TAW van +4,5m. De grens tussen het zand en laag 3 was vrij scherp.

Figuur 26 Profiel 1 in proefput 2.

Profiel 1, werkput 2

0 ——— 1m

- 1. =SP1, tuingrond, los, donkerbruin, weinig inclusies
- 2. =SP5, grijsbruin zand, kalkmortelbrokjes
- 3. =SP6, vochtig grijs zand, tegelfragmenten, aardewerk
- MB. Moederbodem, beigegeel zand

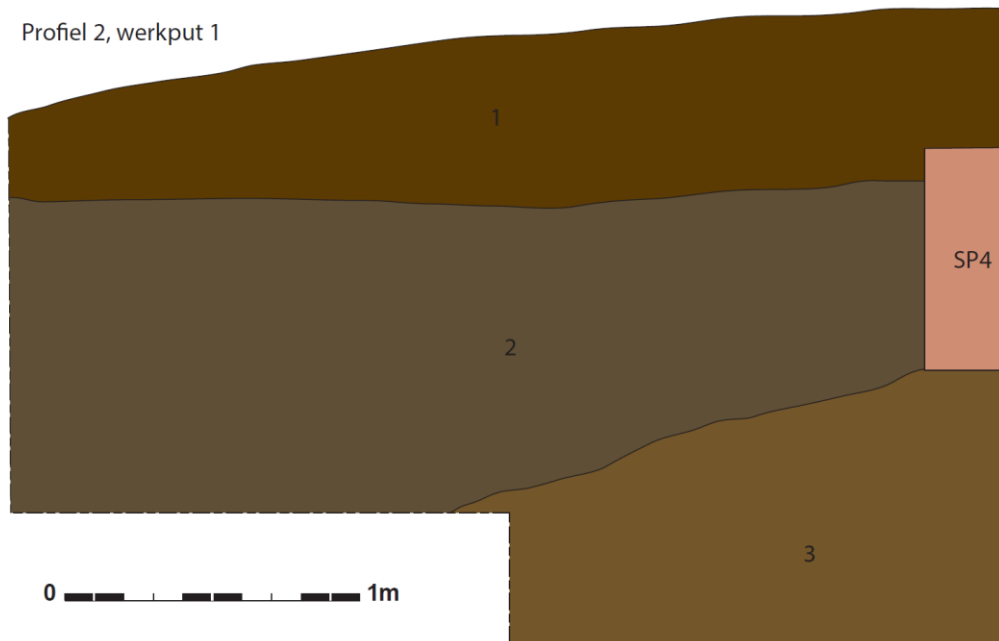
Figuur 27 Gedigitaliseerde tekening van profiel 1.

Profiel 2: het profiel lag aan de westelijke zijde van de proefput en werd aangelegd tot op een diepte van -2m onder het oppervlak of een TAW van +5,06m. De bovenste 40 à 50cm (laag 1) bestond uit losse tuingrond met een donkerbruine kleur en weinig baksteenfragmentjes en kalkmortel. Daaronder lag een grijzige laag waarbinnen enkele kalkmortelbrokjes vervat zaten, de laag had een dikte van circa 70cm. Onderaan het profiel werd een 80cm dik vochtig grijs pakket opgetekend waarbinnen wat baksteenbrokjes, tegelfragmenten en aardewerk (VNR. 3) zat. Om het niveau van het Pleistocene zand te weten te komen werd een boring geplaatst in laag 3 = S6. Daaruit bleek dat S6 nog 50cm dieper was bewaard tot op een TAW van +4,55m. Deze TAW kwam overeen met de TAW op profiel 1 in werkput 2. De overgang naar het gele Pleistocene zand was scherp en abrupt.

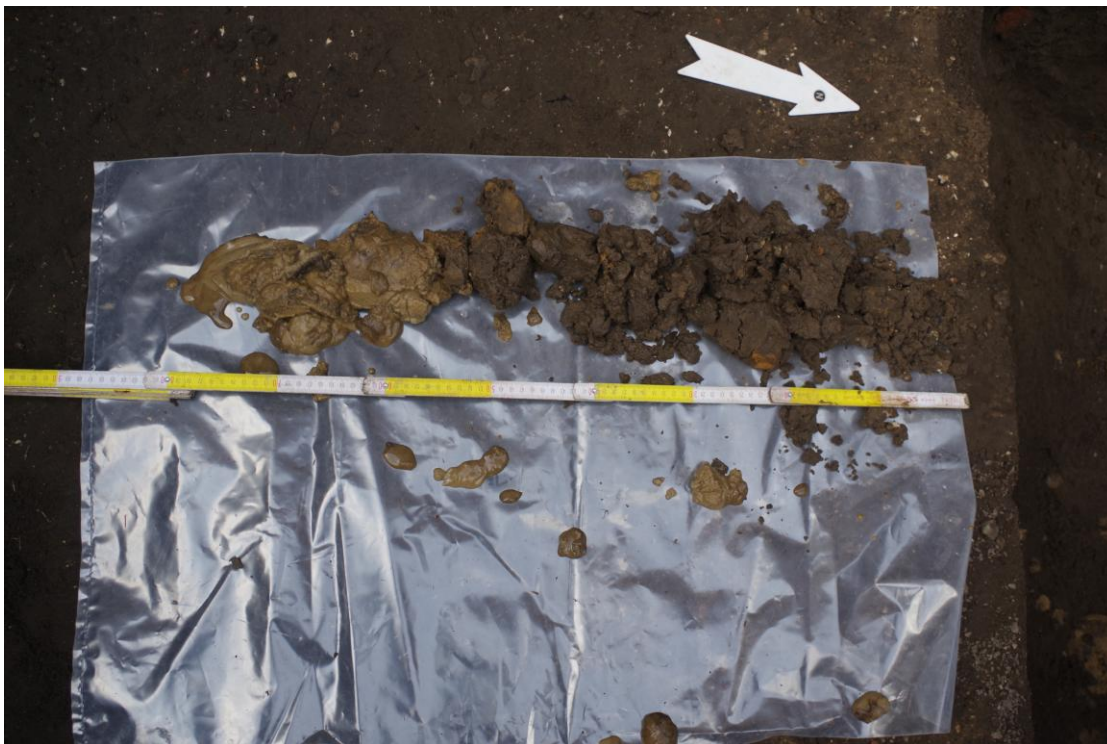
Figuur 28 Profiel 2 in proefput 1.

Profiel 2, werkput 1

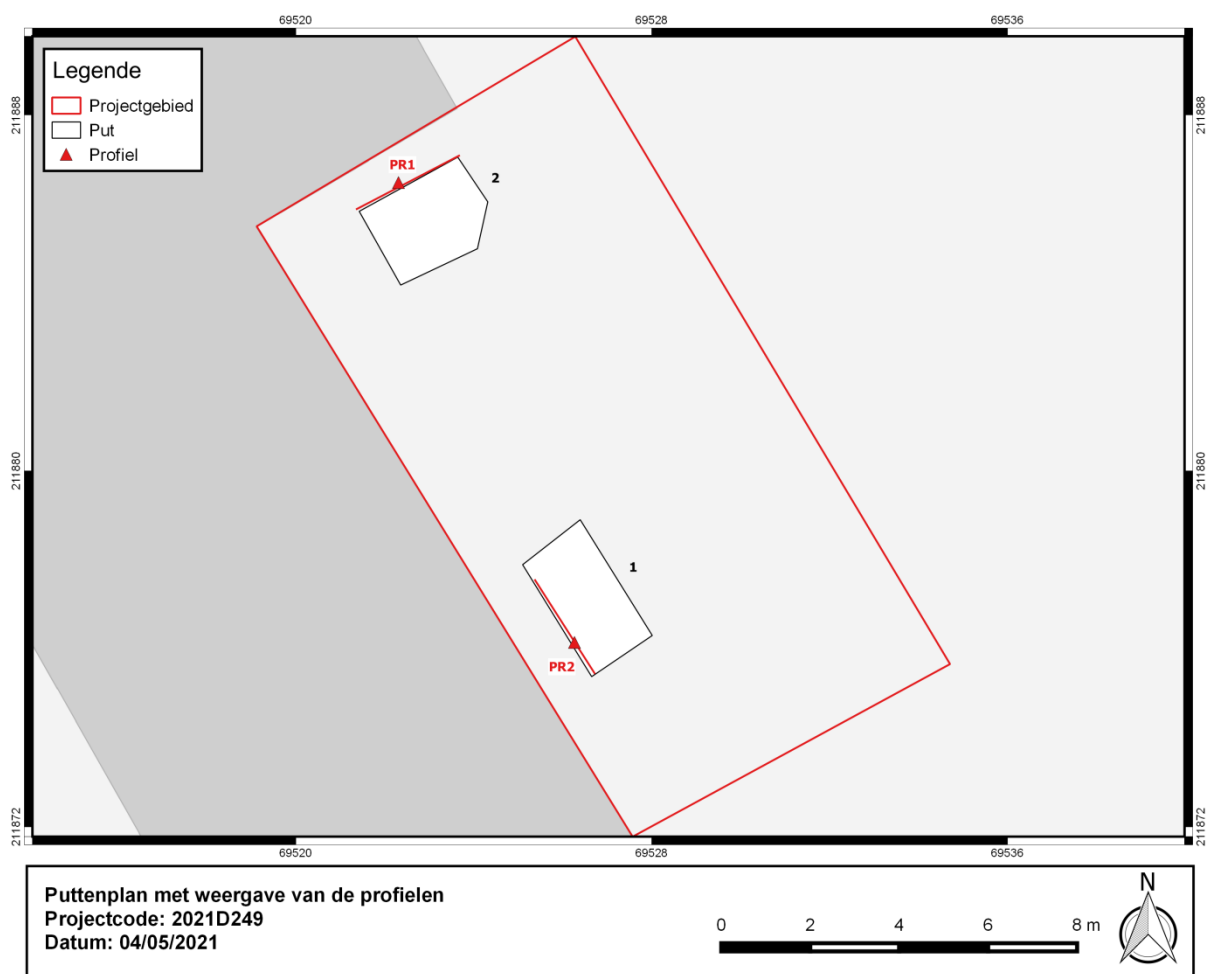

- 1. =SP1, tuingrond, los, donkerbruin, weinig inclusies
- 2. =SP5, grijsbruin zand, kalkmortelbrokjes
- 3. =SP6, vochtig grijs zand, tegelfragmenten, aardewerk
- SP4. Recente fundering, baksteen (formaat: 18x8.5x4.5cm), cement

Figuur 29 Gedigitaliseerde tekening profiel 2.

Figuur 30 Boring 1.

Figuur 31 Grondplan met aanduiding van de aangelegde profielen.

6.3 Assesment sporen

Werkput 1: in deze werkput werden twee vlakken aangelegd. Een eerste vlak bevond zich op een TAW tussen +6,5m en +6,6m. In het vlak werd een donkerbruine, vrij losse tuingrond waargenomen (S1, laag 1 op profiel 2). S2 en S4 betroffen funderingen/muurstructuren. S2 was een hoefijzervormige fundering opgebouwd uit rode bakstenen (20cm x 8,5cm x 4,5cm en 18cm x 8cm x 4,5cm) en gemetst met een harde cement. S4 was tegen S2 gebouwd, was opgebouwd uit rode baksteen (18cm x 8cm x 4,5cm) en gemetst met een harde grijze cement. In vlak 2 werden de lagen S5 en S6 aangetroffen, zoals besproken bij profiel 2.

Werkput 2: in deze proefput werden enkel ophogingslagen aangetroffen zoals besproken op profiel 1.

Figuur 32 Thematische kaart sporen vlak 1.

Figuur 33 Thematische kaart sporen vlak 2.

Figuur 34 Funderingen in proefput 1.

Figuur 35 Proefput 2.

6.4 Assesment vondsten

Tijdens het onderzoek werden één vondstencategorie verzameld, namelijk aardewerk. Het aardewerk gevonden in de contexten kan in eerste instantie een relatieve datering bieden. Ook getuigt het aardewerk van de specifieke socio-economische activiteiten binnen het plangebied.

1	BROZ-21V1.001	AWG	1	80,00 gr	STG	LME	KER	AWG	Langerwehe?	1 bodem met aangeknepen standring, externe ijzerengobe	1
2	BROZ-21V2.001	AWG	4	54,00 gr	ROOD	LME, NT	KER	AWG	onbepaald	3 wand, 1 oorfr., waarvan 3 met dekkend loodglazuur	1
3	BROZ-21V3.002	AWG	6	120,00 gr	ROOD	LME	KER	AWG	MA:1, grape	1 rand, 3 wand, 2 bodem, met standvinnen, beroet	1
3	BROZ-21V3.001	AWG	1	121,00 gr	GRS	LME	KER	AWG	onbepaald	1 wand met oor	1

Figuur 36 Gesplitste vondstenlijst.

- VNR 1: uit laag 2 van profiel 1 (S6) werd een bodemfragment met een aangeknepen standring en externe ijzerengobe verzameld. Het aardewerk betreft import steengoed Langerwehe en kan in de late middeleeuwen gedateerd worden.
- VNR 2: uit S5 in proefput 1 werden 3 wandscherven en 1 oorfragment rood aardewerk verzameld. Op 3 scherven werd dekkend loodglazuur waargenomen. De context kan in overgang late middeleeuwen/nieuwe tijden worden gedateerd.
- VNR 3: uit S6 in proefput 1 werd zowel rood aardewerk als grijs aardewerk verzameld. De context dateert in de late middeleeuwen.
-

Figuur 37 VNR. 3.

Figuur 38 Thematische kaart met vondstnummers.

6.5 Assesment stalen

Tijdens het vooronderzoek met ingreep in de bodem werden geen stalen genomen.

6.6 Assesment conservatie

Geen van de artefacten komt in aanmerking voor conservatie.

6.7 Datering en interpretatie

Spoor	Datering
1	19de - 20ste eeuw
2	19de - 20ste eeuw
3	19de - 20ste eeuw
4	19de - 20ste eeuw
5	Late Me/Nieuwe tijden
6	Late Me

Figuur 39 Tabel met de datering van de sporen op basis van het aardewerk.

De moederbodem werd in de twee proefputten waargenomen en bevond zich op een diepte van circa -2,5m onder het loopoppervlak en kwam overeen met een TAW van +4,5m. Het bestond uit een geelbeige zand en kan geïnterpreteerd worden als het Pleistocene zand dat werd afgezet onder eolische omstandigheden tijdens de Laatste Ijstijd (Weichseliaan, ongeveer 113000-11000 jaar geleden).

Het oudste waargenomen spoor betrof een ophogingspakket S6 uit de late middeleeuwen dat bovenop de moederbodem lag. De grens met het gele zand was heel scherp, wat doet vermoeden dat een gedeelte werd afgetopt en nadien terug opgehoogd. Een tweede pakket lag bovenop S6 en kan eerder in de late middeleeuwen/nieuwe tijden worden gedateerd.

Als laatste kunnen 2 19de – 20ste eeuwse funderingen aangehaald worden. Uit historische bronnen is geweten dat er zich op de locatie van het plangebied een brouwerij was gevestigd in de 19de – 20ste eeuw. Het ging om brouwerij ‘De Roos’ die er gevestigd was tussen 1845-1932⁴⁹. Mogelijks kunnen de aangetroffen funderingen in verband gebracht worden met de aanbouwsels zoals afgebeeld op figuur 41.

⁴⁹ [Rozendal | Inventaris Onroerend Erfgoed](#)

Figuur 40 Zicht op een deel van de brouwerij 'De Roos'. (bron: [Brouwerij 'De Roos' van Joseph Floor \(1889-1961\) in Rozendal | Erfgoed Brugge](#))

Figuur 41 Zicht op de koer van de brouwerij. Ons onderzoeksgebied situeert zich links achteraan, net buiten beeld.
(bron: [Zicht op de koer van brouwerij 'De Roos' van de familie Floor in Rozendal/Groenestraat | Erfgoed Brugge](#))

6.8 Beantwoording van de onderzoeksvragen

Hoe diep bevindt zich het archeologisch niveau? Hoeveel archeologische niveaus kunnen onderscheiden worden? Hoe diep bevindt zich de onaangeroerde grond?

- **Proefput 1: het archeologisch niveau bevond zich op een diepte van -0,4m/-0,5m onder het oppervlak. Voor de rest werden enkel ophogingspakketten waargenomen.**
- **Proefput 2: hier werd geen relevant archeologisch niveau aangetroffen.**

De moederbodem werd in de twee proefputten waargenomen en bevond zich op een diepte van circa -2,5m onder het loopoppervlak en kwam overeen met een TAW van +4,5m.

In hoeverre is het plangebied verstoord?

Het plangebied kent weinig verstoring.

Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten? Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten? Wat is de onderlinge samenhang tussen de sporen en structuren? Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen? Welke specifieke activiteiten hebben binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden? Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor? Passen deze in de historische context van de locatie? Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?

Er werden twee ophogingspakketten aangetroffen, uit de late middeleeuwen en uit de overgang late middeleeuwen/nieuwe tijden. Muurstructuren kunnen in verband gebracht worden met de 19de – 20ste eeuwse brouwerij ‘De Roos’.

Moet er, op basis van de archeologische resten, een vlakdekkend vervolgonderzoek plaatsvinden? Wat is de ruimtelijke afbakening van het vervolgonderzoek? Welke vraagstellingen dienen geformuleerd worden voor een vervolgonderzoek?

De aangetroffen archeologische resten zijn niet van die aard dat een vervolgonderzoek noodzakelijk is. De confrontatie van de geplande werken en de archeologische resten tonen aan dat een opgraving geen kenniswinst zal opleveren.

7 Samenvatting

Naar aanleiding van stedenbouwkundige handelingen voerde Ruben Willaert nv een proefputtenonderzoek uit op 3 mei 2021. In totaal werden 2 proefputten aangelegd. Tijdens het onderzoek werden weinig archeologische resten gevonden. De oudste sporen betroffen twee ophogingspakketten te dateren in de late middeleeuwen/nieuwe tijden. Enkele muurstructuren kunnen in verband gebracht worden met de brouwersactiviteiten in de 19de – 20ste eeuw van brouwerij ‘De Roos’. Het archeologisch onderzoek toonde aan dat de aanwezige archeologische resten niet van dien aard zijn dat een vervolgonderzoek noodzakelijk is.

8 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

DE BRABANDERE F. 2010, Brugge, in: DE BRABANDERE F, DEVOS M. KEMPENEERS P. MENNEN V. RYCKEBOER H. & VAN OSTA W, *De Vlaamse gemeentenamen. Verklarend woordenboek*, Brussel, 55.

DECRAEMER S. E.A. 2012, Middeleeuwse onderzoeksresultaten uit kleinschalig onderzoek in Brugge, *Archaeologia Mediaevalis* 35, 94-98.

DE GRUYSE J. & HILLEWAERT B. 2006, Archeologisch onderzoek Nieuwstraat (Brugge, W.-VI.), *Archaeologia Mediaevalis*, 54.

DEMEESTER T. & SCHOTTE B. 2002, De Koetelwijkpoort en de Houtbrekersdam aan de Spiegelrei, *Brugs Ommeland* 42, 201-218.

DE MOOR G & VAN DE VELDE D., 1994, *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, Kaartblad 13 – Brugge*. Vlaamse overheid, Dienst Natuurlijke Rijkdommen.

DESMET J. 1948, De Brugse WIIC-namen, *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis gesticht onder de benaming "Société d'émulation" te Brugge*, CXXXV, 112-117.

DEVLEIGHIER L. 1991, De voorromaanse, romaanse en gotische Sint-Donaaskerk. Evolutie en invloeden, in: DE WITTE H. (RED.), *De Brugse Burg. Van grafelijke versterking tot moderne stadskern*, Archeo-Brugge 2, Brugge, 118-136.

DE WITTE H. 1988, Tien Jaar Stedelijke Archeologische Dienst. Ontstaan en doelstellingen, in: DE WITTE H. (RED.) *Brugge Onderzocht. Tien jaar stadsarcheologisch onderzoek 1977-1987*, Archeo-Brugge 1, Brugge, 11-42.

DE WITTE H. 1992, Stadsarcheologisch onderzoek te Brugge van prehistorie tot het ontstaan van de middeleeuwse stad, *Westvlaamse Archaeologica* 8.2, 33-45.

DE WITTE H., VAN STRYDONCK M. E.A. 2000, Sint-Donaas en de Brugse Burg: dendrochronologisch onderzoek en radiokoolstofdateringen, *Jaarboek 1997-1999 Brugse Stedelijke Musea*, Brugge, 184-186.

DHONDT J. 1957, De vroege topografie van Brugge, *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent* XI, 3-30.

D'HOOGHE K. 1991, Een belangrijke vestiging van leerlooiers in Brugge tussen 1300 en 1480: de gegevens uit de geschreven bronnen, In: VERMEERSCH, V. (ed.), *Jaarboek 1989-1990*, Brugge, 125-138.

GEIRNAERT N. 2011, Vroege religiegeschiedenis en plaatsnaamkunde. Vage sporen van de vroegste Brugse geschiedenis. In: HILLEWAERT B., HOLLEVOET Y. & RYCKAERT M. 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge, 143-144.

GYSELING M. 1971, Een nieuwe etymologie van Brugge, *Naamkunde III*, 1-4.

HEYVAERT B. 2015: Archeologische prospectie Brugge Oude Gentweg (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport, Monument Vandekerckhove afdeling archeologie Rapport 2015/15, Ingelmunster, p. 69

HILLEWAERT B. 1991A, Leerlooiers te Brugge (W.-Vl.), *Archaeologia Mediaevalis* 14, 3-4.

HILLEWAERT, B. 1991B, Stadsarcheologisch onderzoek te Brugge (W.- Vl.), *Archaeologia Mediaevalis* 14, 42-44.

HILLEWAERT B. 1991C, Spermalie, in: DE WITTE H. & HILLEWAERT B. m.m.v. THOEN H., Archeologisch jaarrapport 1989-1990, *Jaarboek 1989-1990 Brugse Stedelijke Musea*, Brugge, 105.

HILLEWAERT B. 1991D, Zwijnstraat, in: DE WITTE H. & HILLEWAERT B. Archeologisch jaarrapport 1989-1990, *Jaarboek 1989-1990 Brugse Stedelijke Musea*, Brugge, 107.

HILLEWAERT B. 1995A, Pandjeshuizen aan de Garenmarkt te Brugge (W.-Vl.), *Archaeologia Mediaevalis* 18.I, 42-43.

HILLEWAERT B. 1995B, *Biskajerplein*, in: DE WITTE H., HILLEWAERT B. & MAERTENS J.-P., Archeologisch Jaarrapport 1993-1994, *Jaarboek 1993-1994 Brugse Stedelijke Musea*, Brugge, 83-84.

HILLEWAERT B. 1995C, Simon Stevinplein, in: DE WITTE H., HILLEWAERT B. & MAERTENS J.-P., Archeologisch Jaarrapport 1993-1994, *Jaarboek 1993-1994 Brugse Stedelijke Musea*, Brugge, 84-85.

HILLEWAERT B. 1995D, Wollestraat, in: DE WITTE H., HILLEWAERT B. & MAERTENS J.-P., Archeologisch Jaarrapport 1993-1994, *Jaarboek 1993-1994 Brugse Stedelijke Musea*, Brugge, 91-94.

HILLEWAERT B. 1996, IJzertijdvondsten uit recent onderzoek te Brugge (W.Vl.), *Lunula. Archaeologia protohistorica IV*, Bruxelles/Brussel, 65.

HILLEWAERT B. 2000A, 't Zand, in: DE WITTE H. & HILLEWAERT B., Archeologisch Jaarrapport 1997-1999, *Jaarboek 1997-1999 Brugse Stedelijke Musea*, Brugge, 159-161.

HILLEWAERT B. 2000B, Het Jezüetencomplex - Verversdijk (Verversdijk, Kandelaarstraat, Boomgaardstraat). In: DE WITTE H. & HILLEWAERT B., Archeologisch Jaarrapport 1997-1999, *Jaarboek 1997-1999 Brugse Stedelijke Musea*, Brugge, 155-157.

HILLEWAERT B. 2000C, Sint-Janstraat 15, in: DE WITTE H. & HILLEWAERT B., Archeologisch Jaarrapport 1997-1999, *Jaarboek 1997-1999 Brugse Stedelijke Musea*, Brugge, 159.

HILLEWAERT B. 2003, Sint-Andries (Brugge)-Kosterijstraat. In: BOURGEOIS J., BOURGEOIS I & CHERRETÉ B. (EDS.), *Bronze Age and Iron Age Communities in North West Europe*, Brussel, 264.

HILLEWAERT B. X, *Een middeleeuws kerkhof onder 't Pandreitje*. Interne nota. Brugge.

HILLEWAERT B., HUYGHE J. & VAN BESIEN E. 2009, Middeleeuwse onderzoekresultaten uit kleinschalig onderzoek in Brugge (W.-VL.), *Archaeologia Mediaevalis* 32, 136-138.

HILLEWAERT B. & ERVYNCK A. 1991, Leerlooierskuipen langs de Eekhoutstraat, In: VERMEERSCH, V. (ed.), *Jaarboek 1989-1990*, 109-123.

HILLEWAERT B., HOLLEVOET Y. & RYCKAERT M. 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge.

HOLLEVOET Y. 1991, Merovingisch aardewerk, in: VERHAEGHE F. & HILLEWAERT B. m.m.v. DE GROOTE K. & HOLLEVOET Y., *Aardewerk uit de Oude Burgfase*. In: DE WITTE H. (RED.), *De Brugse Burg. Van grafelijke versterking tot moderne stadskern*, Archeo-Brugge 2, Brugge, 150-152.

HOLLEVOET Y. 2011A, Het wegennet, in: HILLEWAERT B., HOLLEVOET Y. & RYCKAERT M. 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge, 42-45.

HOLLEVOET Y. 2011B, Romeinse vondsten en vindplaatsen tijdens de 1ste-3de eeuw n. Chr., in: *De Inheems-Romeinse bewoning in Brugge en omstreken*, in: HILLEWAERT B., HOLLEVOET Y. & RYCKAERT M. 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge, 45-68.

HOLLEVOET 2011C, Het ruimere historisch kader, in: *De Vroege Middeleeuwen in Noordwestelijk Vlaanderen*, in: HILLEWAERT B., HOLLEVOET Y. & RYCKAERT M. 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge, 96-110.

HOLLEVOET Y. & HILLEWAERT B. 1997/1998, Het archeologisch onderzoek achter de voormalige vrouwengevangenis *Refuge* te Sint-Andries/Brugge (prov. W. VL). Nederzettingssporen uit de Romeinse tijd en de Middeleeuwen, *Archeologie in Vlaanderen* VII, 197-207.

HOLLEVOET Y., HILLEWAERT B. m.m.v. BAETEMAN C., BASTIAENS J., CROMBÉ PH. & SERGANT J. 2011, De eerste mensen in een veranderend landschap, in: HILLEWAERT B., HOLLEVOET Y. & RYCKAERT M. 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge, 14-35.

JACOBS M. & VERHAEGHE F. 1980, Laat-middeleeuws pottenbakkersafval op de Potterierei, *Brugs Ommeland* 20, 79-96.

JACOBS P, MARECHAL R, DE CEUKELAIRE M. & SEVENS E. O.L.V. DE BREUCK W. & DE MOOR G. 1993, *Toelichtingen bij de Geologische Kaart van België - Vlaams Gewest*, Kaartblad 13, Brugge. Belgische Geologische Dienst en Vlaamse overheid, afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen, 38p.

JANSSENS, N. 2017. Archeologische prospectie met ingreep in de bodem, Brugge Bалиestraat, BAAC Vlaanderen.

Kaartenhuis Brugge

LOUWYE S. 1992, Micropaleontologisch onderzoek van kalkresten uit leerlooiersputten te Brugge (W.-Vl.), *Archaeologia Mediaevalis* 15, 14-15.

MEIJNS B. 2011, De eerste sporen van kerstening in de Vlaanderengouw, in: HILLEWAERT B. E.A. 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge, p.127.

NGI Cartesius

NOTERDAEME J. 1957, De fiscus Snellegem en de vroegste kerstening in het westen van Brugge, *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent XI*, 49-128.

NOTERDAEME J. & DEKKERS E. 1955, Sint Eligius in de Pagus Flandriensis. De kerk te Snellegem, *Sacris Erudiri VII*, 140-161.

RYCKAERT M. 1972, Brugse havens in de Middeleeuwen, *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis gesticht onder de benaming "Société d'émulation" te Brugge*, CIX, 5-27.

RYCKAERT M. 1991, Brugge. *Historische stedenatlas*. Brussel.

RYCKAERT M. 2011, de vroegste topografische ontwikkeling van het middeleeuwse Brugge, van de 9de tot het begin van de 12de eeuw, in: HILLEWAERT B., HOLLEVOET Y. & RYCKAERT M. 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge, 140-155.

SOERS K. 1987, *Assebroek*. Archeologische Inventaris Vlaanderen IX, Gent.

STAD BRUGGE 2009. Beleidsplan voor de open ruimte in de historische binnenstad van Brugge, deel 505 'Engels Klooster Nazareth'.

THOEN H. 1991, Gallo-Romeinse vondsten op de Brugse Burg, in: DE WITTE H. (RED.), *De Brugse Burg. Van grafelijke versterking tot moderne stadskern*, Archeo-Brugge 2, Brugge, 143-148.

VAN ACKER R. 1986, Prehistorische vondsten ten oosten van Brugge, *Westvlaamse Archaeologica* 2, 91-103.

VAN BELLE R. 2006, Een grafzerk van het voormalige Franciscanen klooster (Pandreitje, vroegere gevangenis) te Brugge, *Biekorf*, Westvlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde 106.3, 277-280.

VANDER HAEGHEN D. & ERVYNCK E. 1996, Onderzoek van botmateriaal uit de Brugse stadskern : de sites Garenmarkt, Willemstraat en 't Zand (W.-Vl.), *Archaeologia Mediaevalis* 19, 72.

VAN RANST E. & SYS C. 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*. Universiteit Gent.

VLIERMAN K. 2011, Een nieuwe blik op de boot van Brugge, in: HILLEWAERT B., HOLLEVOET Y. & RYCKAERT M. 2011, *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge, 45-68.

9 Bijlagen

9.1 Plannenlijst

Algemeen grondplan, allesporenplan

Profielenplan: schaal 1/20

9.2 Sporenlijst

2021D249

SPORENLIJST

BROZ-21 Brugge Oude Zak

PUTNR	VLAKNR	SPOORN	AARDSPOR	VULLINGNR	HOOFDKLEUR	INSLUITSEL	Z
1	1	1	LG	1	BR		6,61
1	1	1	LG	2	BR		6,61
1	1	2	MR	1	RO	BKS	6,65
1	1	3	LG	1	BR		6,57
1	1	4	MR	1	RO	BKS	6,8
1	2	6	LG	1	BR		5,18
1	2	5	LG	1	BR		5,89
2	1	999	REC	1	BR		6,41

9.3 Vondstenlijst

2021D249

VONDSTENLIJST

BROZ-21 Brugge Oude Zak

VONDSTNR	PUTNR	VLAKNR	SPOORN	VULLINGNR	INHOUD	VERZAMEL	X	Y	Z	OPMERKING
1	2	1	5000	2	AW	PRO	69522,64	211886,55	5,84	PR1-LAAG2
2	1	2	5	1	AW	AANV	69527,53	211876,38	5,9	
3	1	2	6	1	AW	AANV	69525,98	211877,08	5,2	

9.4 Monsterlijst

/

9.5 Fotolijst

2021D249

BROZ-21 Brugge Oude Zak

FOTOLIJST

BESTAND	SOORT	PUT	VLAK	SPOOR	PROFELNUMMER	BOORNR	DIEPTE	OPMERKING
BROZ-21_P1_V2_SP6_[BORING]_637556453971942193.jpeg	BO	1	2	6		1	80	
BROZ-21_P1_V2_SP6_[BORING]_637556453937185006.jpeg	BO	1	2	6		1	80	
BROZ-21_P1_V2_SP6_[BORING]_637556453905911506.jpeg	BO	1	2	6		1	80	
BROZ-21_P1_PR2_637556449281270775.jpeg	PR	1			2			
BROZ-21_P1_PR2_637556449246148264.jpeg	PR	1			2			
BROZ-21_P1_PR2_637556449201744073.jpeg	PR	1			2			
BROZ-21_P2_V2_637556400019202974.jpeg	OV	2	2					
BROZ-21_P2_V2_637556399947501365.jpeg	OV	2	2					
BROZ-21_P1_SP5000_637556373342270122.jpeg	WE	1	1	5000				UITGRAVEN SP2
BROZ-21_P1_SP5000_637556373299309622.jpeg	WE	1	1	5000				UITGRAVEN SP2
BROZ-21_P1_V1_637556372570266577.jpeg	OV	1	1					
BROZ-21_P1_V1_637556372539841712.jpeg	OV	1	1					
BROZ-21_P2_V1_637556361442762389.jpeg	OV	2	1					
BROZ-21_P2_V1_637556361279341946.jpeg	OV	2	1					
BROZ-21_P2_PR1_637556356945755210.jpeg	PR	2			1			
BROZ-21_P2_PR1_637556356913659917.jpeg	PR	2			1			
BROZ-21_P2_PR1_637556356880252599.jpeg	PR	2			1			
BROZ-21_P2_PR1_637556356843883509.jpeg	PR	2			1			
BROZ-21_P2_PR1_637556356801155455.jpeg	PR	2			1			
BROZ-21_P2_PR1_637556356770587683.jpeg	PR	2			1			
BROZ-21_P2_PR1_637556356730412244.jpeg	PR	2			1			
BROZ-21_P2_PR1_637556353393314438.jpeg	PR	2			1			
BROZ-21_P2_PR1_637556353351937171.jpeg	PR	2			1			
BROZ-21_P2_PR1_637556353314666298.jpeg	PR	2			1			
BROZ-21_P2_PR1_637556353268601564.jpeg	PR	2			1			
BROZ-21_P2_PR1_637556351591922200.jpeg	PR	2			1			

2021D249

BROZ-21 Brugge Oude Zak

FOTOLIJST

BESTAND	SOORT	PUT	VLAK	SPOOR	PROFELNUMMER	BOORNR	DIEPTE	OPMERKING
BROZ-21_P2_V1_637556346065240798.jpeg	OV	2	1					
BROZ-21_P2_V1_637556345901102333.jpeg	OV	2	1					
BROZ-21_P1_V1_637556320707779163.jpeg	OV	1	1					
BROZ-21_P1_V1_637556320646179614.jpeg	OV	1	1					
BROZ-21_P1_V1_637556320578420476.jpeg	OV	1	1					
BROZ-21_P1_V1_637556320508627318.jpeg	OV	1	1					
BROZ-21_P1_V1_637556320475156567.jpeg	OV	1	1					
BROZ-21_P1_V1_637556319778731021.jpeg	OV	1	1					
BROZ-21_P1_V1_637556319733682900.jpeg	OV	1	1					
BROZ-21_P1_V1_637556318776461025.jpeg	OV	1	1					
BROZ-21_P1_V1_637556318315010206.jpeg	OV	1	1					
BROZ-21_P0_V0_637556290223708036.jpeg	OV	0	0					HUIDIGE TOESTAND
BROZ-21_P0_V0_637556290190952165.jpeg	OV	0	0					HUIDIGE TOESTAND
BROZ-21_P0_V0_637556290164002145.jpeg	OV	0	0					HUIDIGE TOESTAND
BROZ-21_P0_V0_637556290124399884.jpeg	OV	0	0					HUIDIGE TOESTAND
BROZ-21_P0_V0_637556290083221497.jpeg	OV	0	0					HUIDIGE TOESTAND
BROZ-21_P0_V0_637556289988254110.jpeg	OV	0	0					HUIDIGE TOESTAND

